

Magyar
Szabadalmi
Hivatal

A SZERZŐI JOGI
ÁGAZATOK
GAZDASÁGI SÚLYA
MAGYARORSZÁGON

A SZERZŐI JOGI
ÁGAZATOK
GAZDASÁGI SÚLYA
MAGYARORSZÁGON

2010

Szerző:
Dr. Penyigey Krisztina
Magyar Szabadalmi Hivatal

Felelős szerkesztő:
Dürr János

Tervezőszerkesztő:
Plette Péter

Kiadta a Magyar Szabadalmi Hivatal
Felelős kiadó: *Dr. Bendzsel Miklós*

ISBN 978-963-9157-64-4

MSZH - 2010.012

A SZERZŐI JOGI
ÁGAZATOK
GAZDASÁGI SÚLYA
MAGYARORSZÁGON

MAGYAR
SZABADALMI
HIVATAL
2010

Tartalomjegyzék

ÖSSZEFOGLALÓ	7
1. ELŐZMÉNYEK	11
2. A VIZSGÁLAT MÓDSZERTANA	15
2.1. A szerzői jogi ágazatok definiálása	15
2.2. Statisztikai adatgyűjtés	18
3. A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK SÚLYA A MAGYAR GAZDASÁGBAN	21
3.1. A szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménye	21
3.2. Más gazdasági szektorokkal való összehasonlítás	28
3.3. A primer szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya	30
3.4. A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok gazdasági súlya	35
3.5. A részleges szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya	38
3.6. Az egyéb kiszolgáló ágazatok gazdasági súlya	40
3.7. Nemzetközi összehasonlítás	42
3.8. A szerzői jogi ágazatok külkereskedelmi forgalma	45
4. FEJLŐDÉSI TRENDEK A KULTURÁLIS ÁGAZATOKBAN	49
4.1. Sajtó és irodalom	50
4.2. Zene, színművek, opera	55
4.3. Filmalkotás és videó	58
5. A SZERZŐI JOGI SZABÁLYOZÁS VÁLTOZÁSA	63
5.1. A nyilvános haszonkölcsönzésre vonatkozó szabályozás újraalkotása	63
5.2. Árva művekkel kapcsolatos felhasználások engedélyezése	64
5.3. A közös jogkezelő szervezetek felügyelete és díjszabásának rendje	67
FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	69
MELLÉKLETEK	73

Összefoglaló

Az ezredforduló időszakára a gazdasági növekedés egyik legfontosabb mozgatórugójává, a gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődés első számú meghatározójává a kreativitás, a tudás vált. A gazdaság ún. kreatív szektora igen különböző tevékenységeket ölel fel, amelyek közös ismérve, hogy „*az egyéni kreativitáson, képességeken és tehetségen alapulnak*, és a szellemi javak, szellemi tulajdon létrehozásán és felhasználásán keresztül gazdasági jólétet és ezáltal munkahelyeket teremtenek.”¹

Eddig mintegy 30 ország és nemzetközi szervezet (OECD, UNESCO, UNCTAD, WIPO, továbbá európai szinten az EUROSTAT), valamint az amerikai IIPA foglalkozott a kreatív ágazatok fogalmának meghatározásával, illetve a szektor terjedelmének felmérésével. A gazdaság kreatív szektorára vonatkozó különböző értelmezések közös kiindulópontja egységesen a kreatív tartalom, mindazonáltal nem létezik egységesen elfogadott definíció, a meghatározások a felölelt területek tekintetében eltérnek egymástól.

Az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization), a WIPO a szerzői jogi tartalom figyelembevételével határozta meg a kreatív iparágak egymásra épülő rendszerét, és tette közzé módszertani útmutatóját, amely iránytűként szolgált a tagállamok által végzett felmérések során. A WIPO szerzői jogi megközelítését alkalmazta kreatív iparának felmérése során a Magyar Szabadalmi Hivatal is a 2002. és a 2006. évre vonatkozó vizsgálatban.

A Magyar Szabadalmi Hivatal felmérése a nemzetgazdaság fejlődése szempontjából húzóágazatnak tekinthető, ún. kreatív ágazatok gazdasági teljesítménybeli és foglalkoztatási arányait és ennek változását számszerűsítette, súlyukat nemzetközi összehasonlításban és más nemzetgazdasági ágakkal összevetve láttatta. Az elemzés a WIPO által kidolgozott, nemzetközileg elismert vizsgálati metodika alkalmazásával készült a 2002. és a 2006. évre vonatkozó statisztikai adatok felhasználásával. A nemzetközi módszertan lehetővé tette a magyar szerzői jogi szektor gazdasági hozzájárulására vonatkozó eredmények nemzetközi összehasonlításban történő bemutatását, mivel ez ideig nagyszámú tagország vállalkozott kreatív iparának e metodika alapján történő felmérésére.

A számítások szerint a magyar szerzői jogi alapú szektornak a gazdasági teljesítménymutatók, továbbá a foglalkoztatottak létszáma alapján mért *makrogazdasági súlya* – 2002-ben és 2006-ban egyaránt – *kimagaslóan magas volt mind a hagyományos gazdasági ágazatokkal, mind a más országokkal történt nemzetközi összehasonlításban.*

A teljes szerzői jogi szektor nemzetgazdasági hozzájárulása 2006-ban a bruttó kibocsátás alapján 11,5%-ot, a bruttó hozzáadott érték alapján 7,4%-ot ért el, tehát súlya a 2002–2006 közötti időszakban közel 2, illetve 1%-kal növekedett. A szektor *foglalkoztatási hozzájárulása*, jövedelmi arányaihoz hasonlóan, mindkét évben *7%-ot meghaladó arányt képviselt*. A primer szerzői jogi ágazatok is jelentős arányban vannak jelen a magyar gazdaságban, amennyiben hozzájárulásuk a bruttó hozzáadott értékhez és a foglalkoztatáshoz 4,2%-ot, a munkavállalói jövedelmekhez 4,3%-ot képviselt 2006-ban, és a 2002. évihez képest súlyuk növekedett.

A kreatív szektornak a nemzetgazdasági teljesítményekhez való jelentékeny hozzájá-

1 The Creative Industries Mapping Document 2001., UK. Government DCMS. 3. o.

rulása *Magyarországot a nemzetközi élmezőnybe juttatta*. A WIPO által kidolgozott metodikát alkalmazó 17 ország összehasonlításában a szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménybeli aránya tekintetében, amelynek egyik mérőszáma a nemzetgazdasági szintű bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás volt, Magyarország igen kedvező helyezést ért el. A szerzői jogi szektornak a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulása az USA-ban és Ausztráliában volt a legmagasabb (11, illetve 10%). A szerzői jogi ágazatok 7,4%-os teljesítményarányával hazánk ehhez az élmezőnyhöz tartozik. Magyarország a szektor 7,2%-os foglalkoztatási súlya alapján Hollandia (8,8%) és az USA (8,51%) után foglal helyet, megelőzve Szingapúrt (6,21%), Kanadát (5,55%). A hazai szerzői jogi ágazatok relatíve magas foglalkoztatási súlyának értékelésekor tekintetbe kell azonban venni, hogy ebben nemcsak a kreatív szektor jelentékeny gazdasági súlya jut kifejeződésre, hanem a termelékenységkülönbségek is, tehát az, hogy a fejlettebb országokban egységnyi hozzáadott érték előállítását kevesebb foglalkoztatott végzi, mint a kevésbé fejlett államokban.

A szerzői jogi szektornak a nemzetgazdasági szintű bruttó hozzáadott értékhez, a foglalkoztatáshoz való hozzájárulását az ún. *hagyományos gazdasági ágakkal való összehasonlításban* vizsgálva a gazdaságpolitikai döntéshozók által sem ismert nagyságrendek és arányok váltak láthatóvá. A szerzői jogi ágazatok 2006. évi 7,4%-os hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez olyan volument képvisel, mint a szállítás–posta–távközlés vagy az oktatás hozzáadott értéke. A szerzői jogi szektor teljesítménye továbbá a mezőgazdaság hozzáadott értékének a két és félszerese, a villamosenergia-ipari háromszorosa. A primer szerzői jogi ágazatok esetében a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás a mezőgazdaságéval volt azonos nagyságrendű, illetve a gépgyártás két és félszeresét tette ki.

A teljes szerzői jogi szektor *2006-ban 274 ezer főnek adott munkát*, ami olyan ágazatok létszámával mérhető össze, mint a 270 ezer főt foglalkoztató egészségügy. A szerzői jogi szektorban kétszer annyian dolgoznak, mint az élelmiszeriparban, háromszor többen, mint a vegyiparban. A primer szerzői jogi ágazatok 158 ezer főnek nyújtottak megélhetést, tehát kétszer annyian dolgoznak ebben a szektorban, mint a textiliparban.

A nemzetgazdaság más területeivel való összehasonlítás alapján az a következtetés fogalmazható meg, hogy *a kreatív szektor az ún. hagyományos gazdasági ágakkal összemérhető gazdasági értéket hoz létre, gazdasági teljesítményt produkál, jövedelmet generál, foglalkoztatási szerepet tölt be*. Ugyanakkor a szerzői jogi ágazatok kevesebb gazdaságpolitikai figyelemben részesültek az ún. „hagyományos” gazdasági szektorokkal összehasonlítva, amelyek mindemellett általában egységesebb és relatíve erősebb érdekérvényesítési képességgel is rendelkeztek. Fejlesztéspolitikai szempontból elengedhetetlen a kreatív szektor valós gazdasági súlyával arányos kezelése a gazdaságpolitikai döntéshozatalban. Az MSZH korábbi, a 2002. évre vonatkozó elemzése abban a tekintetben kétségtelenül előrehaladást idézett elő, hogy a szerzői jogi ágazatok szereplői jelentős gazdasági teljesítményükre vonatkozó statisztikai adatok birtokában tudatosabban tudtak és mertek fellépni szektoruk képviselőiként például a fejlesztési tervek készítésének időszakában.

Magyarországon is érvényesült az a nemzetközi viszonylatban is megragadható trend, hogy *a kreatív ágazatoknak minősülő szerzői jogi ágazatok a gazdaság hajtómotorjai, amelyek a nemzetgazdaság átlagát meghaladó ütemű növekedést tudtak felmutatni*. Miközben 2002–2006. között a magyar gazdaság évi átlagos növekedési üteme 4,3% volt, a teljes szerzői jogi szektor átlagosan 7,2%-kal, a primer szerzői jogi ágazatok 6%-kal növe-

kedtek. A szerzői jogi szektor tehát évente átlagosan mintegy 1,7-szer, a primer ágazatok 1,4-szer gyorsabban növekedtek, mint a nemzetgazdaság egésze. Tehát – a fejlett országokhoz hasonlóan – hazánkban is betöltötték húzóágazat-szerepüket, még ha a gazdaságpolitikai döntéshozók nem is építettek eddig tudatosan erre. Ez a gyakorlat felhívja a figyelmet arra, hogy a gazdaságfejlesztési források növekvő hányadát célszerű a jövőben e perspektivikus, dinamizmust felmutató kreatív területekre összpontosítani, illetve gazdaságösztönző eszközökkel elősegíteni további fejlődésüket. A hazai kreatív szektor nemzetközileg is elismert eredményei (pl. zene, zenei oktatás, filmgyártás terén) alátámasztják e terület fejlesztésében rejlő potenciális lehetőségeket és gazdasági előnyöket.

A szerzői jogi ágazatok *jelentős külkereskedelmi forgalmat bonyolítanak*. A primer szerzői jogi ágazatoknak az összesített külkereskedelmi egyenlege ugyan 18 milliárd Ft-ot meghaladó deficitet mutatott, de kedvező tendencia az egyenleghiány csökkenő volumene a 2002. évihez viszonyítva. A legnagyobb exportőr ágazatok közül a „*szoftver és adatbázis*” terület a korábbi deficittel szemben 2006-ban 1,6 milliárd Ft összegű kiviteli többletet tudott elérni.

Hazánk aktívan részt vesz a szerzőijog-függő technikai háttérágazatok nemzetközi munkamegosztásában, elsősorban a *szórakoztató elektronikai termékek gyártására* összpontosítva termelési kapacitásait.

A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó szolgáltatások közül fontos szerepet töltenek be a 47 milliárd Ft volumenű kiviteli többletet generáló *audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások*.

A szerzői jogi szektornak a *globális gazdasági-pénzügyi válság* által való érintettségéről még nem rendelkezünk megalapozott elemzésekkel, illetve prognózisokkal. A 2003-2007. évi USA-jelentés előrejelzése szerint a pénzügyi válság következtében a gazdaság növekedési ütemének csökkenése, a bevételek és a foglalkoztatás visszaesése a szerzői jogi szektorban várhatóan kisebb mértékű visszaesést generál, mint a gazdaság egészében vagy más, sebezhetőbb ipari ágazatokban. A pénzügyi válság minden bizonnyal eltérő mértékben fogja éreztetni hatását a szerzői jogi szektor egyes szegmenseiben is. Már jelenleg is előre jelezhető például, hogy az építőipari tevékenység drasztikus zsugorodásával párhuzamosan az építészet is visszaesést kénytelen elszenvedni, vagy például a lakossági vásárlóerő csökkenése már most is érezteti hatását a könyvpiacra.

Elsősorban a bemutatott *szerzői jogi szektor áll az egyre kiterjedtebbé váló kalóztevékenység, a hamisítási tevékenység célkeresztjében is*. A szerzői jog által védett alkotások általánosan elterjedt hamisítása, engedély nélküli terjesztése aláaknázza ezeknek az ágazatoknak az életképességét, és gátat vet további fejlődésüknek. A kormányzatoknak hatásosabb jogi és jogérvényesítési rendszerekkel kell előmozdítani fejlődésüket, visszaszorítva a kalóztevékenységet nemzetgazdaságaikban. A magyar kormány a hamisítási és kalóztevékenység elleni határozott és hatékony fellépés érdekében 2008 januárjában létrehozta a Hamisítás Elleni Nemzeti Testületet, amely a 2008. október 1-jén jóváhagyott Hamisítás Elleni Nemzeti Stratégiában megjelölt cselekvési irányokkal, valamint a stratégiához kapcsolódó intézkedési tervvel összhangban végzi tevékenységét. A testület munkájában aktívan részt vesznek a szellemi tulajdon-jogok jogosultjait tömörítő társadalmi és érdek-képviseleti szervezetek a jogérvényesítésben közreműködő állami szervezetekkel együttműködésben.

1. Előzmények

Az elmúlt másfél évtizedben a gazdasági növekedés egyik legfontosabb mozgatórugójává, a gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődés első számú meghatározójává a kreativitás, a tudás, az információ feldolgozásának képessége vált. A kreativitást és innovációt feltételező területek fejlődése jelenti tehát a gazdasági-társadalmi jólét kulcsát.

A kreatív ágazatok a globális gazdaság hajtóerejeként dinamikusan, az átlagos növekedést meghaladó ütemben fejlődnek. A kreatív szektor összetétele és piaci struktúrája rendkívül összetett. A lokális, illetve regionális piac döntően kisvállalati méretkategóriába tartozó, illetve egyéni (önfoglalkoztató szabadúszó) szereplőinek termékei, szolgáltatásai mellett a globális gazdaság nagyvállalati produktumai is részét képezik a piaci kínálatnak. A kreatív ágazatokban tevékenykedő vállalkozások gazdasági orientációja változatos; a piacon egyszerre van jelen a piacorientált magánszektor, a nonprofit és a közfinanszírozású szféra. Egyes piaci szegmensekben a profitorientációval szemben az értékorientáció meghatározó szerepe érvényesül. A piac sajátos vonása továbbá a divattól, a trendektől való erősebb függőség.

A kreativitást igénylő tevékenységek megjelölésére elterjedt „*kreatív szektor*”, „*kreatív ipar*”, „*kreatív gazdaság*”, „*kreatív ágazatok*” fogalmak viszonylag új keletűek, használatuk a 90-es évektől kezdődően honosodott meg. A gazdaság ún. kreatív szektora igen különböző tevékenységeket ölel fel, amelyek közös ismérve, hogy „*az egyéni kreativitáson, képességeken és tehetségen alapulnak, és a szellemi javak, szellemi tulajdon létrehozásán és felhasználásán keresztül gazdasági jólétet és ezáltal munkahelyeket teremtenek*”² A „*kreatív szektor*” meghatározó részét a „*kulturális ágazatok*”, „*kulturális iparágak*”, „*kulturális szektor*” elnevezéssel illetett kultúra képezi.

A gazdaság kreatív szektorára *nem létezik egységesen elfogadott definíció*, sokféle, egymástól kisebb-nagyobb mértékben különböző értelmezés látott eddig napvilágot, illetve van használatban. Nemzeti szinten eddig mintegy 30 ország folytatott a kreatív szektorra vonatkozóan vizsgálatokat, illetve kutatásokat, a nemzetközi szervezetek közül pedig az OECD, az UNESCO, az UNCTAD, a WIPO, továbbá európai szinten az EUROSTAT, valamint az amerikai IIPA foglalkozott a kreatív ágazatok fogalmának meghatározásával, illetve a szektor terjedelmének felmérésével.³

A különféle értelmezések közös *kiindulópontja egységesen a kreatív tartalom*, de a meghatározások a felölelt területek, illetve tevékenységek tekintetében eltérnek egymástól.⁴ A kreatív ipar fogalmát elsőként széles körben alkalmazó *Egyesült Királyság* értelmezése átfogja a reklámpart, az építészetet, a művészeti és antikvitáspiacot, a kézműipart, a dizájnt, a divatipart, a film- és videógyártást, a szoftveripart és a számítógépes szolgáltatásokat, a zenét, az előadóművészetet, valamint a rádiót és televíziót.

A *skandináv országok* (Svédország, Dánia) az ún. *élménygazdaság* („*the experience*

² The Creative Industries Mapping Document. UK Government, Department of Culture Media and Sport (DCMS). 1998. dokumentum fogalmazta meg és használta elsőként a „*kreatív ágazatok*” fogalmát.

³ The Economy of Culture in Europe. KEA European Affairs, Brussels, 2006. október, II. fejezet. 43–57. oldal.

⁴ A kreatív szektorra vonatkozó legfontosabb fogalom meghatározások (KEA, EUROSTAT, WIPO, DCMS) tartalmi elemeinek összehasonlítását adja az 1. melléklet.

economy”) koncepciójából indulnak ki, amely a kreatív ipar előbbieken ismertett területei mellett a turizmusra és a sportra, a játékiparra és a szórakoztatásra is kiterjed.

Az *EUROSTAT* értelmezése alapvetően a kulturális ágazatokra terjed ki a következő tartalmi elemekkel: művészeti örökség, gyűjtemények, könyvtárak, könyvkiadás, sajtó, vizuális művészetek, építészet, előadóművészet, média, ezek létrehozására, megőrzésére, terjesztésére, kereskedelmére és oktatására irányuló tevékenység. Nem tartalmazza tehát a reklám- és hirdetéságazatot, továbbá a sportot.

Az *UNESCO* statisztikai szempontú megközelítése a kulturális javakat előállító iparágakat, a kulturális szolgáltatásokat tartalmazza (kulturális örökség, irodalom, zene, előadóművészet, média, audiovizuális média, szocio-kulturális tevékenységek), valamint idesorolja a sportot, a környezettel kapcsolatos tevékenységet.

Az *UNCTAD* értelmezése a kreatív iparágakon belül négy alkategóriát különít el. Ezek 1. a kulturális örökség (kézművesség, fesztiválok, múzeumok, könyvtárak, archívumok, történelmi emlékhelyek stb.); 2. művészetek (festészet, szobrászat, fotóművészet, zene, színház, tánc, opera, cirkusz stb.); 3. média (könyv, sajtó, film, televízió, rádió, digitális tartalomipar, szoftverek, videojátékok, animációk stb.); 4. funkcionális alkotótevékenységek (belsőépítészet, grafika, divat, ékszer, játék, építészet, reklám, kulturális szolgáltatások, digitális szolgáltatások).

Az *OECD* a kulturális ipar meghatározása során az Egyesült Királyságban és Kánadában meghonosodott definíciót követi. Az információs társadalommal kapcsolatban pedig definiálja az „elektronikus tartalomipart”.

Az *Európai Bizottság* Oktatási és Kulturális Főigazgatósága részére készített *KEA-tanulmány* által ajánlott definíció is a kulturális iparágakra koncentrál. A következő területeket öleli fel: könyvkiadás, sajtó, előadóművészet, film, videó, rádió, televízió, zene, képzőművészet, fotóművészet, dizájn, reklám, közös jogkezelők, kulturális örökség, építészet, kulturális turizmus. Ez az értelmezés tehát tartalmazza a kulturális turizmust, a kulturális örökséget, de nem tartalmazza a sportot, továbbá a szoftveriparból csak a játékszoftver-készítésre terjed ki.

Az *ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization)*, a *WIPO* a szerzői jogi tartalom figyelembevételével a kreatív iparágak egymásra épülő rendszerét határozta meg. Ezt a szerzői jogi megközelítést alkalmazta kreatív iparának felmérése során egyebek mellett Magyarország is a 2002. és a 2006. évre vonatkozó vizsgálatban.

A '90-es évektől kezdődően számos ország készített elemzést kreatív iparának gazdasági súlyáról – a szerzői jogi megközelítés alkalmazásával.⁵ Ez azzal is összefüggésben állt, hogy – a tagországok egységes metodológia iránti igényeire reagálva – a *WIPO* 2003-ban módszertani útmutatóként szolgáló kézikönyvet („*Guide*”) jelentetett meg,⁶ amelyben ismertette a szerzői jogi ágazatok gazdasági hozzájárulásának ajánlott vizsgálati mód-

⁵ A nemzetközi vizsgálati előzményeket bővebben tárgyalja *Penyigey Krisztina–Munkácsi Péter: A szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlya Magyarországon. MSZH, Budapest, 2005. 7–8. oldal.*

⁶ *Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. World Intellectual Property Organization, Geneve, 2003. 104 oldal, továbbá Gantchev, Dimiter: The WIPO Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright Industries. Review of Economic Research on Copyright Issues, Vol.1. No. 1. 2004., 5–15. oldal.*

szerét. A WIPO módszertani útmutatójának elkészítését a nemzetközi összehasonlítás igénye is vezérelte. Az útmutató alapján ugyanis az elkövetkező években a tagországok egységes metodika alkalmazásával adhattak számot országuk kreatív szektorának gazdasági teljesítményéről, biztosítva a nemzetközi összehasonlíthatóvá tételt.

A *WIPO módszertani útmutatójának célja* a következőkben foglalható össze: 1. a szerzői jogi ágazatok elemzése terén addig összegyűlt módszertani tapasztalatok összefoglalása; 2. módszertani útmutató formájában gyakorlati elemzési eszköztár, ajánlások kifejlesztése a kreatív ágazatok gazdasági szerepének vizsgálatához; 3. közös statisztikai módszertani alapok lefektetésével és megbízható adatok segítségével a nemzetközi összehasonlíthatóság biztosítása.

A *WIPO módszertana szerint definiált szerzői jogi szektor fogalma*⁷ egyik oldalról tágabb, másik oldalról viszont szűkebb a kreatív szektorra vonatkozóan az előbbieken ismertetett értelmezéseknél. A szerzői jogi tartalom alapján figyelembe vett ágazatok köre annyiban jelent tágabb értelmezést az előzőeknél, hogy nemcsak a kulturális alkotásokra terjed ki (minthogy nemcsak ezek részesülnek szerzői jogi védelemben), hanem egyéb ágazatok alkotásaira is (pl. szoftverek, műszaki tervek). Ez az értelmezés továbbá számításba veszi a szerzői jog által védett alkotások technikai háttérét jelentő ágazatokat is (pl. hangszergyártás, szórakoztató elektronikai termékek gyártása, számítógépgyártás). A WIPO definíciója annyiban szűkebb viszont a többi meghatározásnál, hogy a kulturális ágazatok tevékenységének csak a szerzői jog által érintett területeit öleli fel, de nem foglalja magában a kulturális örökség egészét, így nem öleli fel például a kulturális turizmust.

A szerzői jog gazdasági vetületének vizsgálata *amerikai alapokra tekinthet vissza*: a WIPO-metodika alapjául az USA-ban a 90-es évek elején kidolgozott és alkalmazott módszertan szolgált.⁸ Az USA 1990 óta két évente rendszeresen készít jelentést szerzői jogi iparának gazdasági hozzájárulásáról. Ez arra vezethető vissza, hogy az USA a szerzői jog által védett javak és szolgáltatások legnagyobb előállítója, elosztója és exportőre a világon. Szerzői jogi ipara 2007-ben több mint 11,7 millió dolgozót foglalkoztatott, a szektorban előállított hozzáadott érték 1525 milliárd USD-t tett ki, dupláját az amerikai építőipari hozzáadott értéknek. A szerzői jogi szektor termékei az USA elsőrendű kiviteli cikkei: a primer szerzői jogi ágazatok kivitelének nagysága 2007-ben az autóiipari export kétszerese, a gyógyszeripari kivitel négyszerese volt.

Az egységesített metodika közreadása óta egyre több ország – köztük hazánk – vállalkozott a WIPO módszertani útmutatója szerinti nemzeti jelentés elkészítésére, amely lehetőséget nyújt az adatok nemzetközi összehasonlítására. Az USA 2004. évi jelentése volt az első olyan felmérés, amely a WIPO „*Guide*” útmutatásai szerint készült. A nemzeti jelentést készítő WIPO-tagországok a következők voltak: Ausztrália, Bulgária, Fülöp-szigetek, Hollandia, Horvátország, Jamaica, Kanada, Kolumbia, Korea, Lettország, Libanon, Magyarország, Mexikó, Oroszország, Peru, Románia, Szingapúr, Ukrajna, USA.

A Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: MSZH) 2004-ben *Kelet-Közép-Eu-*

⁷ A következő fejezet részletesen bemutatja a szerzői jogi ágazatok WIPO-metodika szerinti definícióját.

⁸ A WIPO-módszertan kidolgozásában, továbbfejlesztésében és alkalmazásának elterjesztésében fontos érdemei voltak *Stephen E. Siwek* közgazdásznak (USA), valamint a WIPO részéről *Dimitar Gantchev*nek.

rópában az elsők között végzett vizsgálatot a WIPO által 2003-ban publikált nemzetközi módszertan felhasználásával *a szerzői jogi ágazatok gazdasági szerepéről*⁹ a nemzetközi szervezet által delegált szakértők tanácsadásának¹⁰ igénybevételével. A magyarországi vizsgálatot különösen indokoltta tette hazánk közismerten gazdag kulturális élete, a magyar szerzői jogi szakma elismertsége, valamint az ország nemzetközileg kiemelkedő statisztikai rendszere.

A magyarországi vizsgálat alapvető célkitűzése az volt, hogy nemzetközileg elfogadott módszertan alkalmazásával, nemzetközi összehasonlításban mutassa be a szerzői jogi alapú tevékenységek súlyát, teljesítményét, társadalmi-gazdasági szerepét a magyar nemzetgazdaságban.

A 2002. évre vonatkozó vizsgálat első alkalommal mérte fel a szerzői jogi ágazatoknak – mint elkülönült gazdasági szektornak – a nemzetgazdasági bruttó kibocsátáshoz, bruttó hozzáadott értékhez, foglalkoztatáshoz való hozzájárulását, külkereskedelmi szerepét Magyarországon. A tanulmány rávilágított arra, hogy az ország gazdasági fejlődésének fontos tényezője a kreativitást megtestesítő szellemi javak és szolgáltatások létrehozása. A felmérés bemutatta, hogy *a magyar szerzői jogi ágazatok jelentős nemzetgazdasági súlyt képviselnek* mind más nemzetgazdasági ágazatokkal, mind a fejlett ipari országokkal való összehasonlításban. Jelen felmérés a 2006. évre vonatkozóan számszerűsíti a szerzői jogi szektor magyarországi gazdasági hozzájárulását a korábban is követett WIPO-módszertan alkalmazásával. A vizsgálat bemutatja a szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági arányait, az eltelt négy év alatt ezekben bekövetkezett változásokat, regisztrálja a vizsgált ágazatok gazdasági teljesítménye volumenének alakulását.¹¹

⁹ A felmérés eredményei magyarul és angolul kerültek publikálásra a következő kiadványokban: *Penyigey Krisztina–Munkácsi Péter: A szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlya Magyarországon*. Budapest, MSZH, 2005, valamint *The Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Hungary*. In: *National Studies on Assessing the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries*. Creative Industries series, No. 1, World Intellectual Property Organization, 283–386. oldal

¹⁰ A magyarországi vizsgálatot a WIPO által delegált szakértők, *Stephen E. Siwek* és *Dimiter Gantchev* segítették szakmai és módszertani tanácsaikkal.

¹¹ A vizsgálatához szükséges statisztikai adatokat – a 2002. és a 2006. évre vonatkozóan – a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) bocsátotta a Magyar Szabadalmi Hivatal rendelkezésére. A WIPO-módszertannak megfelelő magyar statisztikai adatok összegyűjtése, leválogatása a KSH munkatársaival együttműködésben történt. A vizsgálat statisztikai megalapozásában és koordinációjában mindkét alkalommal *Nádudvari Zoltán* statisztikus szakértő működött aktívan közre.

2. A vizsgálat módszertana

2.1. A szerzői jogi ágazatok definiálása

A WIPO-metodika a szerzői jogi szektort újszerű megközelítésben, tágan értelmezi. Mindazon tevékenységeket a szerzői jogi alapú ágazatok körébe sorolja, amelyek részben vagy teljes egészében a szerzői jog által védett alkotások létrehozására, terjesztésére, közvetítésére stb. irányulnak, valamint – a kreatív ágazatokra vonatkozó többi értelmezéshez képest új elemként – a szerzői jogi alkotások „fogyasztásához” szükséges technikai háttérrel jelentik. Ezenkívül súlyának megfelelő arányban számításba veszi még a szerzői jogi szektort kiszolgáló tevékenységeket is (a szerzői jog által védett alkotások kereskedelme, szállítása, csomagolása).

Ennek a tág értelmezésnek az áll a háttérben, hogy a szerzői jog által védett alkotások létrehozásához elengedhetetlenül kapcsolódnak egyéb, hozzáadott értéket generáló tevékenységek is. Az irodalmi, művészeti alkotások létrehozása, majd élvezete, azaz – közgazdasági kifejezéssel élve – „fogyasztása” ugyanis nem képzelhető el az élvezetükhöz szükséges technikai háttér (pl. hangszer, illetve CD-lejátszó) segítségével, valamint egyéb, ún. kiszolgáló tevékenységek (pl. kereskedelem, csomagolás, szállítás stb.) közbeiktatása nélkül.

A WIPO által közzétett módszertani útmutató a szerzői jogi ágazatokat („*copyright based industries*”) négy nagyobb csoportba sorolja a szerzői joghoz való kapcsolódás jellegének figyelembevételével. A szerzői jogi alapú tevékenységek, ágazatok különböző fajtái az alábbiak:

- I. primer (elsődleges) szerzői jogi ágazatok („*core copyright industries*”);
- II. szerzőijog-függő technikai háttérágazatok („*interdependent copyright industries*” vagy „*copyright-dependent industries*” vagy egyszerűen „*copyright-hardver*”);
- III. részlegesen szerzői jogi ágazatok („*partial copyright industries*”);
- IV. egyéb kiszolgáló ágazatok („*non-dedicated support industries*”).

I. A primer (elsődleges) szerzői jogi ágazatok („*core copyright industries*”) körébe azok az ágazatok tartoznak, amelyek a szerzői jogi védelem tárgyához tartozó művek és más alkotások létrehozását, előállítását és gyártását, előadását, sugárzását, közvetítését és kiállítását vagy terjesztését és értékesítését végzik. A primer szerzői jogi ágazatok tevékenysége szinte kizárólag a szerzői jog által védett alkotásokhoz kötődik. A következő ágazatok tartoznak ebbe a kategóriába:

- ◆ sajtó és irodalom,
- ◆ zene, színművek, opera,
- ◆ filmalkotás és videó,

- ◆ rádió és televízió,
- ◆ fotóművészet,
- ◆ szoftver és adatbázis,
- ◆ vizuális és grafikus művészet,
- ◆ hirdetés, reklám,
- ◆ közös jogkezelő szervezetek.¹²

II. A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok („interdependent copyright industries” vagy „copyright-dependent industries” vagy „copyright-hardver”) csoportjába azok az ágazatok sorolhatók, amelyek olyan eszközök, berendezések előállítását, gyártását és értékesítését végzik, amelyek feladata teljes egészében vagy elsődlegesen a szerzői jogi védelmet élvező művek létrehozásának, előállításának és használatának, „fogyasztásának” az elősegítése. Ezek az ágazatok olyan eszközöket, „hardvereket” állítanak elő, amelyeket a szerzői jog által védett alkotások, művek létrehozásánál, előállításánál, terjesztésénél, „fogyasztásánál” használnak. Ezeket a hardvereszközöket a szerzői jog által nem védett tárgyak létrehozására, „fogyasztására” is használják.

A primer szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó technikai háttérágazatok a következők:

- ◆ televíziókészülékek, rádiók, képmagnók, CD-lejátszók, DVD-lejátszók, kazettás magnók, elektronikus játékok lejátszására és hasonlókra alkalmas készülékek gyártása, kis- és nagykereskedelme, azaz a szórakoztató elektronikai ipar,
- ◆ számítógépek gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése),
- ◆ hangszerek gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése).

¹² A szerzőket és az egyéb jogosultakat Magyarországon a legváltozatosabb jogintézmények segítik jogaik érvényesítésében, a szakmai érdekvédelemben. A szerzői és szomszédos jogok kezelését végző egyesületek: ARTISJUS, HUNGART, FILMJUS, MSZSZ-EJI, MAHASZ, Magyar Reprográfiai Szövetség (RSZ), MASZRE. Az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület a zeneszerzők, zeneszövegírók, zeneműkiadók és irodalmi szerzők közös jogkezelés körébe vont szerzői jogainak érvényesítésével (felhasználás engedélyezése, díjmegállapítás, díjbeszedés, díjfelosztás) foglalkozik. A HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület feladata a képző-, ipar- és fotóművészek közös jogkezelés körébe vont szerzői jogainak érvényesítése (a felhasználás engedélyezése, díjmegállapítás, díjbeszedés, díjfelosztás). A FILMJUS Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesülete az audiovizuális művek szerzői (pl. rendező, operatőr) és a filmelőállítók közös jogkezelés körébe vont szerzői jogainak érvényesítésével (a felhasználás engedélyezése, díjmegállapítás, díjbeszedés, díjfelosztás) foglalkozik. A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Iroda (MSZSZ-EJI) feladata az előadóművészek közös jogkezelés körébe vont szomszédos jogainak érvényesítése (a felhasználás engedélyezése, díjmegállapítás, díjbeszedés, díjfelosztás). A MAHASZ, a Magyar Hangfelvevők Szövetsége a hangfelvétel-előállítók közös jogkezelés körébe vont szomszédos jogainak érvényesítésével (a felhasználás engedélyezése, díjmegállapítás, díjbeszedés, díjfelosztás) foglalkozik. Magyar Reprográfiai Szövetség feladata a szerzői művek fénymásolással vagy más hasonló módon (reprográfiával) történő magáncélú másolására tekintettel a szerzőket, valamint a művek kiadói megillető jogdíjigények érvényesítése (díjmegállapítás, díjbeszedés, díjfelosztás). A MASZRE, a Magyar Szak- és Szépirodalmi Szerzők és Kiadók Reprográfiai Egyesülete feladata az irodalmi és szakirodalmi szerzőket, könyv- és folyóirat-kiadókat az irodalmi és szakirodalmi művek fénymásolással vagy más hasonló módon (reprográfiával) történő magáncélú másolására tekintettel megillető jogdíjak felosztása. A szerzői és szomszédos jogok területén működő további fontos társadalmi és szakmai szervezetek a következők: Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület, Business Software Alliance (BSA Hungary), Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület, Audiovizuális Művek Szerzői Jogait Védő Közcélú Alapítvány (ASVA), Szövetség a Szerzői Jogokért (ProArt).

A részleges szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó technikai háttérágazatok a következők:

- ◆ fényképezési eszközök és moziberendezések gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése),
- ◆ fénymásolók gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése),
- ◆ üres rögzítőeszközök gyártása, kis- és nagykereskedelme,
- ◆ egyes, a szerzői joghoz kapcsolódó papíripari termékek gyártása, kis- és nagykereskedelme.

III. *Részleges szerzői jogi ágazatok („partial copyright industries”)* csoportjába azok az ágazatok tartoznak, amelyek tevékenysége nem teljes egészében, hanem csak részben irányul szerzői jog által védett alkotások létrehozására. Ezen ágazatok „végtermékének” csak bizonyos hányada, meghatározott százaléka tartozik a szerzői jog és a szomszédos jogok által védett alkotások közé, tehát a szerzői jogi szektorba. Az ún. *copyrightfaktor* fejezi ki azt a százalékos részarányt, amely megmutatja, hogy az ágazat tevékenységének, termelésének hány százaléka tartozik a szerzői jog által védett alkotások közé.¹³ Az ún. *copyrightfaktorral* megszorozva a vizsgált ágazat teljes bruttó hozzáadott értékét, kibocsátását, foglalkoztatottainak létszámát kiszámíthatjuk a szerzői jog által védett tevékenységek hozzáadott értékét, kibocsátási értékét, illetve foglalkoztatottainak létszámát. A magyar vizsgálat során alkalmazott *copyrightfaktorokat* a 3. melléklet tartalmazza. A következő ágazatok tartoznak a részleges szerzői jogi ágazatok kategóriájába:

- ◆ ruházat, textil- és cipőárak,
- ◆ ékszerek és érmék,
- ◆ egyéb kézművesárak,
- ◆ bútor,
- ◆ háztartási eszközök, porcelán és üveg,
- ◆ tapéta és szőnyeg,
- ◆ játékok és számítógépes játékok,
- ◆ építészet, mérnöki tervezés, elemzés,
- ◆ enteriőrök tervezése (lakberendezés),
- ◆ múzeumok.

IV. *Az egyéb kiszolgáló ágazatok („non-dedicated support industries”)* csoportjába azok az ágazatok tartoznak, amelyek tevékenysége a szerzői jog által védett művek és más alkotások sugárzásának, közvetítésének, terjesztésének és értékesítésének elősegítéséhez kapcsolódik. A következő ágazatok tartoznak ebbe a kategóriába:

- ◆ általános kis- és nagykereskedelem,
- ◆ általános szállítás,
- ◆ telefon és internet.

¹³ A *copyrightfaktor* bővebb kifejtése az előző jelentésben található [Penyigey Krisztina-Munkácsi Péter (2005) 28–30. oldal]. A 2006. évre vonatkozó vizsgálat során a 2002. évi felmérés során is alkalmazott súlyokkal számoltunk.

Az ún. egyéb kiszolgáló ágazatok esetében az USA jelentésében¹⁴ is alkalmazott módszertan szerint számoltuk ki az általános kereskedelem, az általános szállítás, az internet copyrightfaktorát. Azzal a feltételezéssel éltünk, hogy a szerzői jogi tevékenységeknek az ún. egyéb kiszolgáló ágazatokban képviselt súlya megfelel a szerzői jogi alapú ágazatok (primer szerzői jogi ágazatok, szerzőijog-függő technikai háttérágazatok, részleges szerzői jogi ágazatok) bruttó hozzáadott értékbeli együttes arányának. Ez azt jelenti, hogy a szállítási, csomagolási ágazat teljesítményének a szerzői jogi ágazatok gazdasági súlyával arányos hányada irányult szerzői jog által védett alkotások szállítására, csomagolására stb. Magyarországon az ún. egyéb kiszolgáló ágazatok esetében a copyrightfaktor értéke 2002-ben 0,057, 2006-ban 0,064 volt.

2.2. Statisztikai adatgyűjtés

A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlyát felmérő magyar vizsgálat a WIPO módszertani útmutatójában javasolt statisztikai metodikát követte, alkalmazkodva egyúttal a magyar statisztikai adatfelvételi és számbavételi rendszer sajátosságaihoz.¹⁵

A magyar statisztikai rendszerben használatos hivatalos fogalmi meghatározások teljes mértékben megfelelnek az európai, valamint a nemzetközi követelményeknek. A magyar vizsgálat során irányítúként szolgáló WIPO-útmutatóban ajánlott statisztikai módszertan az ENSZ ISIC (*International Standard Industrial Classification*) statisztikai osztályozási rendszerén alapul. Az útmutató négy számjegyes bontásban, az ENSZ ISIC, valamint az EU NACE Rev.1.1. osztályozási rendszerei alapján is tételesen megnevezi azokat az ágazatokat, szakágazatokat, amelyek a szerzői jogi alapú tevékenységek közé tartoznak.¹⁶ Az ENSZ (ISIC), valamint az EU (NACE) nómenklatúrája teljesen megfeleltethető a magyar egységes ágazati osztályozási rendszernek, az ún. TEÁOR-nak (gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere), így megvalósítható volt a WIPO-útmutató által meghatározott tartalmú, nemzetközi összehasonlításban is megfeleltethető adatsorok kigyűjtése.

A magyarországi vizsgálat során a következő *gazdasági mutatószámok* kiszámítására került sor a szerzői jogi ágazatok gazdasági és foglalkoztatási teljesítményére vonatkozóan a 2002. és a 2006. évre:

- ◆ bruttó kibocsátás,
- ◆ bruttó hozzáadott érték,
- ◆ munkavállalói jövedelem,
- ◆ foglalkoztatottak,

¹⁴ Stephen E. Siwek–Harold W. Furchtgott-Roth: Copyright Industries in the U. S. Economy. November 1990. Appendix B-6.

¹⁵ A vizsgálati módszertant bővebben tárgyalja a korábbi jelentés IV. fejezete [Penyigey Krisztina-Munkácsi Péter (2005) 31–37. oldal].

¹⁶ Ezen ágazatok statisztikai ágazati kódszámmal ellátott részletes felsorolását tartalmazza a WIPO módszertani útmutatója [Guide (2003), 73–79. oldal].

- ◆ termékbehozatal,
- ◆ termékkivitel,
- ◆ szolgáltatásbehozatal,
- ◆ szolgáltatáskivitel.

A szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értéke és bruttó kibocsátása volumenváltozásának számbavétele céljából a KSH 2006. évre vonatkozóan – a folyóáras adatok mellett – kiszámította minden egyes szerzői jogi ágazatban a bruttó hozzáadott érték, valamint a bruttó kibocsátás 2002. évi áron (összehasonlító áron) mért nagyságát is.¹⁷

A nemzetközi metodikának megfelelő magyar adatsorok összeállításában és a vizsgálat rendelkezésére bocsátásában a Központi Statisztikai Hivatal működött közre.

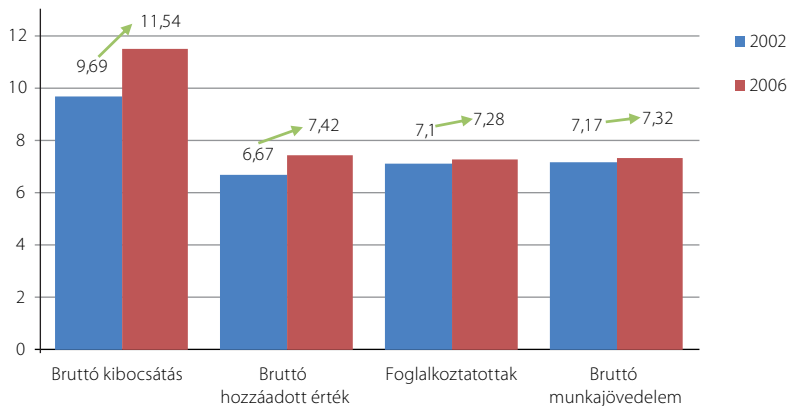
¹⁷ Az összehasonlító áras adatok előállításában *Nádudvari Zoltán* működött közre az árindexszámítási statisztikai szttenderdeknek megfelelően.

3. A szerzői jogi ágazatok súlya a magyar gazdaságban

3.1. A szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménye

A szerzői jogi ágazatok a gazdasági teljesítményérték, a foglalkoztatottak létszáma alapján *jelentős súlyt képviselnek a magyar nemzetgazdaságban*. A szerzői jogi alapú ágazatok együttes hozzájárulása a bruttó kibocsátáshoz folyó áron 2002-ben 3412 milliárd Ft, 2006-ban 5870 milliárd Ft volt, ami a nemzetgazdasági kibocsátás 9,69%-át, illetve 2006-ban 11,54%-át tette ki. Ezáltal a szektor kibocsátásbeli súlyaránya közel 2%-kal növekedett. A szerzői jogi ágazatok közül az ún. *primer szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a bruttó kibocsátáshoz* 2002-ben 1391 milliárd Ft-ot, 2006-ban 1904 milliárd Ft-ot jelentett, ami a nemzetgazdasági szintű bruttó kibocsátás 3,95%-ának, illetve 3,74%-ának felelt meg.¹⁸

A szerzői jogi ágazatok összesített nemzetgazdasági súlya
(2002, 2006 %)

A szerzői jogi ágazatok együttes bruttó hozzáadott értéke 2002-ben 987 milliárd Ft-ot, 2006-ban 1524 milliárd Ft-ot képviselt, ami a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 6,67%-ával, illetve 2006-ban 7,42%-ával volt egyenlő, tehát a szerzői jogi szektor súlya 2002 és 2006 között mintegy 0,75%-kal emelkedett. A szerzői jogi ágazatok közül a *primer szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értéke* 2002-ben 586 milliárd Ft-ot, 2006-ban 864 milliárd Ft-ot tett ki, ami a nemzetgazdasági GDP 3,96%-ának, illetve 4,21%-ának felelt meg, tehát 2002 és 2006 között növekedett a primer ágazatok bruttó hozzáadott értékben képviselt súlya.

A szerzői jogi alapú ágazatokban *foglalkoztatottak* együttes létszáma 2002 és 2006 között 4 ezer fővel csökkent: 2002-ben 278 ezer fő, 2006-ban 274 ezer fő talált megélhetést a

¹⁸ A szerzői jogi ágazatok 2006. évi gazdasági teljesítményére vonatkozó adatokat az 5. melléklet tartalmazza a WIPO által definiált kategóriák szerinti bontásban.

szertői jogi szektorban, ami az összes foglalkoztatott 7,10%-át, illetve 7,28%-át jelentette. Ez azt jelenti, hogy a mintegy 3,7 millió magyar foglalkoztatott közül minden 14. foglalkoztatott a szerzői jogi szektorban dolgozott. Ezen belül a *primer szerzői jogi ágazatokban foglalkoztatottak* száma 2002-ben 162 ezer fő, 2006-ban pedig 4 ezer fővel kevesebb, 158 ezer fő volt, ami a teljes foglalkoztatotti létszám 4,15 %-ának, illetve 4,2%-ának felelt meg. Más szóval: a magyar gazdaságban minden 23. foglalkoztatott a primer szerzői jogi szektorban dolgozott.

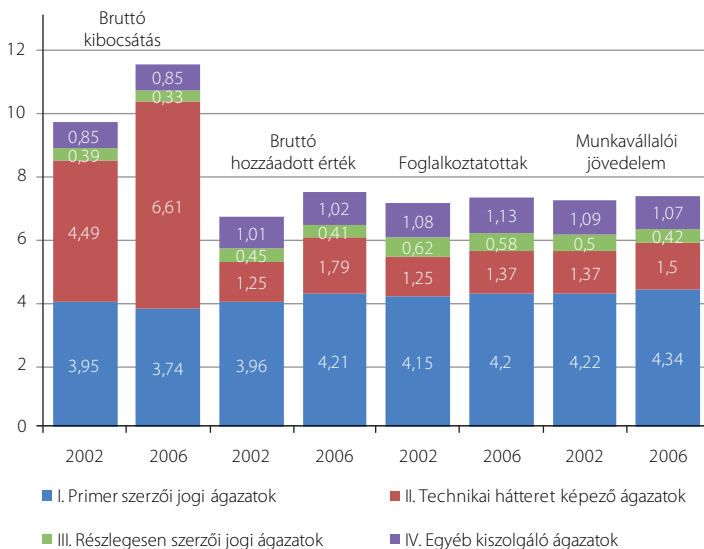
A szerzői jogi alapú ágazatokban a munkavállalói jövedelem együttes nagysága 2002-ben 552 milliárd Ft, 2006-ban 489 milliárd Ft volt, és ez a nemzetgazdasági érték 7,17%-ával, illetve 7,33%-ával volt egyenlő, tehát a szerzői jogi szektor munkavállalói jövedelembeli súlya is valamelyest növekedett. A szerzői jogi szektoron belül a *primer szerzői jogi ágazatokban a munkavállalói jövedelem* 2002-ben elérte a 325 milliárd Ft-ot, illetve 2006-ban 289 milliárd Ft volt, ami a nemzetgazdasági munkavállalói jövedelem 4,22%-ának, illetve 4,34%-ának felelt meg.

A szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya Magyarországon (2002, 2006, %)

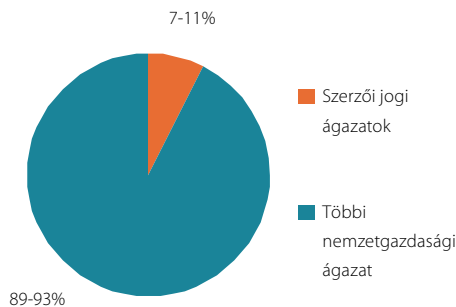
	BRUTTÓ KIBOCSÁTÁS		BRUTTÓ HOZZÁADOTT ÉRTÉK		FOGLALKOZTATOTTAK		MUNKAVÁLLALÓI JÖVEDELEM	
	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006
I. Primer szerzői jogi ágazatok	3,95	3,74	3,96	4,21	4,15	4,20	4,22	4,34
II. Technikai háttérrel képező ágazatok	4,49	6,61	1,25	1,79	1,25	1,37	1,37	1,50
III. Részlegesen szerzői jogi ágazatok	0,39	0,33	0,45	0,41	0,62	0,58	0,50	0,42
IV. Egyéb kiszolgáló ágazatok	0,85	0,85	1,01	1,02	1,08	1,13	1,09	1,07
Szerzői jogi alapú ágazatok összesen	9,69	11,54	6,67	7,42	7,10	7,28	7,17	7,32

Összefoglalóan megállapítható, hogy a teljes szerzői jogi szektor („copyright-based industries”), azaz a szerzői jogi alapú ágazatok együttes nemzetgazdasági súlya a 2002 és 2006 közötti időszakban szinte minden teljesítménymutató tekintetében növekedett, így a 2002. évi 7-9%-kal szemben 2006-ban már a nemzetgazdaság teljesítményének 7-11%-át jelentette. Az ún. *primer szerzői jogi ágazatok* („core copyright industries”) esetében is kismértékű növekedés volt tapasztalható szinte minden mutató vonatkozásában, így átlagos súlyuk meghaladta a magyar nemzetgazdaság teljesítményének 4%-át.

A szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya (2002, 2006, %)

A szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a nemzetgazdaság teljesítményéhez (2006)

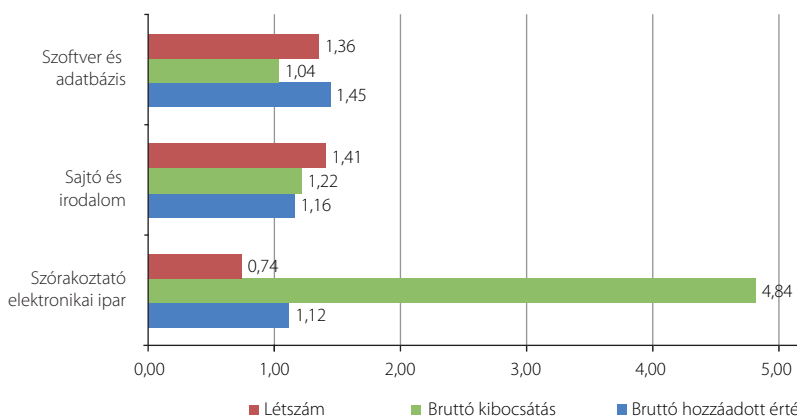

A szerzői jogi alapú ágazatok közül – a vizsgált négy mutatószám közül három esetében – a szerzői jogi szektor magját képező, ún. *primer szerzői jogi ágazatok súlya a legnagyobb*. A bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás alapján a primer szerzői jogi ágazatok adják a szerzői jogi alapú ágazatok együttes hozzáadott értékének közel 60%-át, míg a többi szerzői jogi alapú ágazat együttes részaránya a hozzáadott értékben 40%. A foglalkoztatottak számát, illetve a munkavállalói jövedelmet alapul véve a primer szerzői jogi ágazatok aránya ugyanilyen nagyságú. Az együttes bruttó kibocsátás esetében a

szertői jogi alapú technikai háttérágazatok aránya 57,3%,¹⁹ a primer szerzői jogi ágazatoké pedig 32,4%.

A magyar szerzői jogi szektort három ágazat dominanciája jellemezte 2006-ban: a primer szerzői jogi ágazatok („core”) közé tartozó „szoftver és adatbázis” és a „sajtó és irodalom”, valamint a szerzői jogi szektor technikai háttéréhez tartozó „szórakoztató elektronikai ipar” jelentette a három legnagyobb súlyú ágazatot a bruttó hozzáadott értékhez, a bruttó kibocsátáshoz, illetve a foglalkoztatáshoz való hozzájárulás tekintetében.

A legnagyobb szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya (2006, %)

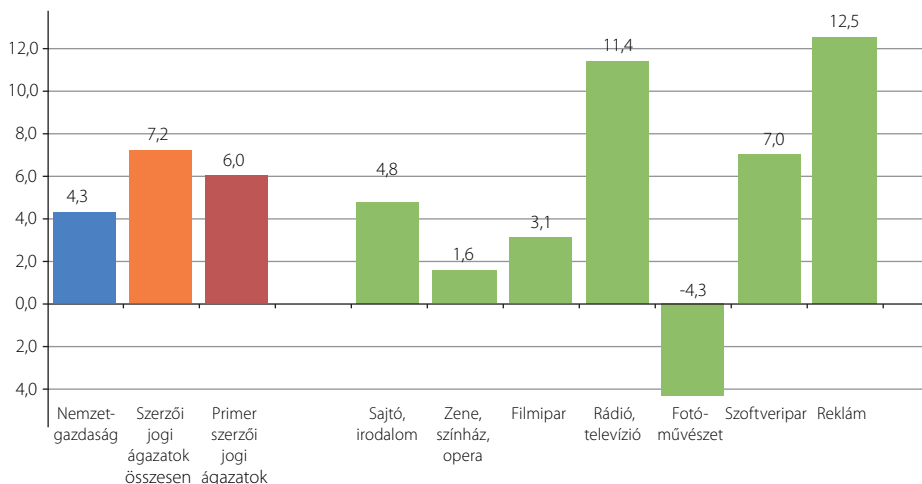
A magyar gazdaságban is érvényesült az a nemzetközi viszonylatban is megfigyelhető trend, hogy a kreatív ágazatok – így a szerzői jogi ágazatok – a gazdaság hajtómotorjai, amelyek a nemzetgazdaság átlagát meghaladó ütemű növekedést tudtak felmutatni. A 2002. és a 2006. évi magyar adatok is azt mutatják, hogy a szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értékének – összehasonlító árakon számított – évi átlagos növekedése jóval meghaladta a nemzetgazdaság évi átlagos növekedésének ütemét. A vizsgált időszakban a magyar gazdaságban a bruttó hozzáadott érték évi átlagos növekedése 4,3% volt, míg a teljes szerzői jogi szektor évente 7,2%-kal, a primer szerzői jogi szektor 6%-kal növekedett. A szerzői jogi szektor évi átlagos növekedése tehát 1,7-szer, a primer szerzői jogi szektoré 1,4-szer volt nagyobb a nemzetgazdaság egészének növekedésénél. Eszerint a kreatívnak minősülő szerzői jogi ágazatok hazánkban is betöltötték húzóágazat szerepüket. A gazdaságpolitikai döntéshozók ez ideig nem építettek tudatosan a kreatív szektor húzóágazat jellegére. A jövőben a gazdaságfejlesztési források növekvő hányadát célszerű a perspektivikus, dinamizmust felmutató kreatív ágazatokra összpontosítani, illetve gazdaságösztönző eszközökkel elősegíteni további fejlődésüket. A hazai kreatív szektor nemzetközileg is elismert eredményei alátámasztják az e terület fejlesztésében rejlő potenciális lehetőségeket és gazdasági előnyöket.

¹⁹ A szerzői jogi szektor együttes bruttó kibocsátásának meghatározó hányadát adó szerzőijog-függő technikai háttérágazatoknak a külföldi tőke bevonásával történő fejlődése, összeszerelő jellege magyarázza meghatározó súlyukat az outputban.

Jelenleg még nem lehet becslést adni a *globális pénzügyi válság* hatására vonatkozóan, tehát arról, hogy a válság milyen mértékben érinti az egyes szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítményét, a teljesítménynövekedés ütemét. Az USA-ra vonatkozó előrejelzés szerint a gazdasági növekedési ütem csökkenése, a bevételek és a foglalkoztatás visszaesése a szerzői jogi szektorban kisebb mértékű lesz, mint a gazdaság egészében vagy más, sebezhetőbb ágazatokban.²⁰

A szerzői jogi szektor különböző szegmensei eltérő dinamizmussal fejlődtek a vizsgált időszakban. A *primer szerzői jogi szektor ágazatai* közül a következő ágazatok fejlődése volt a *legdinamikusabb*, tehát esetükben volt regisztrálható az átlagot meghaladó, kiemelkedően magas évi átlagos reálnövekedési ütem: „reklám, grafika” (12,5%), „rádió, televízió” (11,4%), „szoftveripar” (7,0%).

A szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értékének évi átlagos növekedése
2002–2006 között 2002. évi áron

A 27 szerzői jogi ágazat több mint felében, a következő 14 ágazatban volt regisztrálható a *bruttó hozzáadott érték volumenének növekedése* a 2002 és 2006 közötti időszakban (2002. évi összehasonlító áron mérve):

- ◆ sajtó és irodalom,
- ◆ zene, színművek, opera,
- ◆ filmalkotás és videó,
- ◆ rádió és televízió,
- ◆ szoftver és adatbázis,
- ◆ reklám,

²⁰ Siwek, Stephen E. [2009] 2. oldal.

- ◆ szórakoztató elektronikai készülékek,
- ◆ számítógép gyártása,
- ◆ szerzőijog-függő ágazatok kis- és nagykereskedelme,
- ◆ bútor,
- ◆ játékok és számítógépes játékok,
- ◆ építészet, mérnöki tervezés, elemzés,
- ◆ részleges szerzői jogi ágazatok kis- és nagykereskedelme,
- ◆ szerzői jogi ágazatokkal kapcsolatos egyéb kiszolgáló tevékenység.

A következő 13 szerzői jogi ágazatnak a *bruttó hozzáadott érték volumenének* – összehasonlító árakon mért – *csökkenésével* kellett szembenéznie. A teljesítménycsökkenést elszenvedő területek döntően a szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó, hagyományos technikai háttérágazatok közül, valamint az általános visszaesést mutató könnyűipari ágazatok közül kerültek ki:

- ◆ fotóművészet,
- ◆ hangszer gyártása,
- ◆ fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása,
- ◆ fénymásoló gyártása,
- ◆ üres rögzítőeszköz gyártása,
- ◆ papír gyártása,
- ◆ kölcsönzés,
- ◆ ruházat, textil- és cipőárak,
- ◆ ékszerek és érmék,
- ◆ egyéb kézművesárak,
- ◆ háztartási eszközök, porcelán és üveg,
- ◆ tapéta és szőnyeg,
- ◆ múzeumok.

A szerzői jogi szektor egésze tekintetében a foglalkoztatottak létszáma 2002 és 2006 között 277 972-ről 274 300-ra, mintegy 3672 fővel, tehát 1,3%-kal csökkent. Másik oldalról ez azt is jelenti, hogy 2002 és 2006 között a bruttó hozzáadott érték volumenének növekedése a foglalkoztatotti létszám csökkenése mellett ment végbe, tehát javult a termelékenység. Nem egyedülálló jelenség a kreatív szektorban a foglalkoztatottak létszámának csökkenése. A szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági hozzájárulásának vizsgálata terén többéves hagyományokkal rendelkező országokban (így például az USA-ban, Kanadában) is előfordult egy-egy évben a foglalkoztatottak számának 0,5-1%-os csökkenése, majd a rákövetkező időszakban ismét növekedett a foglalkoztatás.

A szerzői jogi ágazatokat csoportokba rendeztük aszerint is, hogy mely ágazatok voltak a létszámnövekedés szempontjából nyertes területek, illetve mely ágazatok voltak kénytelenek létszámvesztéssel elszenvedni. A vizsgált 27 szerzői jogi alapú ágazat közül *mindössze hét ágazat könyvelhetett el létszámnyereséget*. A létszámnyereséget elkönyvelő szerzői jogi ágazatok közül – a „múzeumok” kivételével – mindegyik ágazatban egyide-

jűleg növekedett a bruttó hozzáadott érték is. A létszámnövekedést felmutató ágazatok a következők:

- ◆ rádió és televízió,
- ◆ szoftver és adatbázis,
- ◆ szórakoztató elektronika,
- ◆ szerzőijog-függő ágazatok kis- és nagykereskedelme,
- ◆ építészet, mérnöki tervezés, elemzés,
- ◆ múzeumok,
- ◆ szerzői jogi ágazatokkal kapcsolatos egyéb kiszolgáló tevékenység.

A 27 ágazat közel háromnegyede, tehát 20 ágazat *létszámvesztéséget* volt kénytelen elszenvedni:

- ◆ sajtó és irodalom,
- ◆ zene, színművek, opera,
- ◆ filmalkotás és videó,
- ◆ fotóművészet,
- ◆ reklám,
- ◆ számítógép gyártása,
- ◆ hangszer gyártása,
- ◆ fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása,
- ◆ fénymásoló gyártása,
- ◆ üres rögzítőeszköz gyártása,
- ◆ papír gyártása,
- ◆ kölcsönzés,
- ◆ ruházat, textil- és cipőárak,
- ◆ ékszerek és érmék,
- ◆ egyéb kézművesárak,
- ◆ bútor,
- ◆ háztartási eszközök, porcelán és üveg,
- ◆ tapéta és szőnyeg,
- ◆ játékok és számítógépes játékok,
- ◆ részlegesen szerzői jogi ágazatok kis- és nagykereskedelme.

A létszámvesztéséget elszenvedő ágazatok közül *hat olyan szerzői jogi ágazat* volt, amelyek a *csökkenő létszám mellett növelni tudták a bruttó hozzáadott érték* – összehasonlítva az áron mért – *volumenét*, azaz termelékenységjavulást tudtak felmutatni. Ezek a szerzői jogi ágazatok a következők:

- ◆ sajtó és irodalom,
- ◆ zene, színművek, opera,
- ◆ filmalkotás és videó,
- ◆ reklám és grafika,

- ◆ számítógép gyártása,
- ◆ bútor.

A szerzői jogi szektor néhány szegmensében *visszafejlődés* ment végbe, amennyiben 2002–2006 között *mind a bruttó hozzáadott érték volumene, mind pedig a foglalkoztatott létszám csökkent*. Ezek a „hanyatló” ágazatok – egy kivételével – azonosak a teljesítmény-csökkenést felmutató ágazatokkal:

- ◆ fotóművészet,
- ◆ hangszer gyártása,
- ◆ fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása,
- ◆ fénymásoló gyártása,
- ◆ üres rögzítőeszköz gyártása,
- ◆ papír gyártása,
- ◆ kölcsönzés,
- ◆ ruházat, textil- és cipőárúk,
- ◆ ékszerek és érmék,
- ◆ egyéb kézművesárúk,
- ◆ háztartási eszközök, porcelán és üveg,
- ◆ tapéta és szőnyeg.

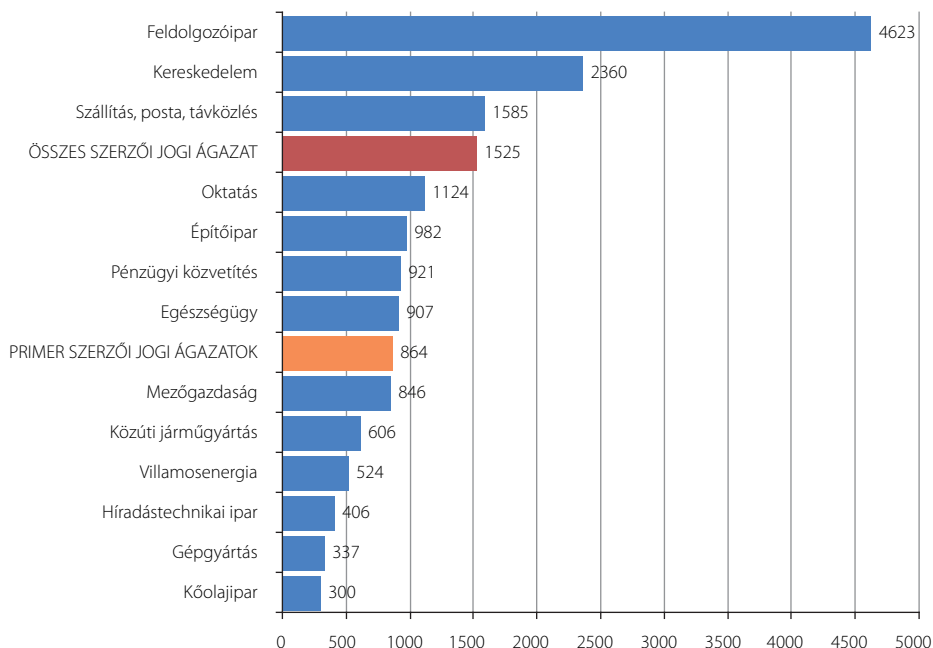
3.2. Más gazdasági szektorokkal való összehasonlítás

A szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági arányairól a legkifejezőbb képet a hagyományos gazdasági ágazatokkal való összehasonlítás nyújtja. A szerzői jogi szektornak a nemzetgazdaság bruttó hozzáadott értékéhez, a foglalkoztatáshoz való hozzájárulása az ún. hagyományos gazdasági ágak súlyához mérhető.

A szerzői jogi ágazatoknak a bruttó hozzáadott értékhez való együttes, 7,4%-os hozzájárulása (1525 milliárd Ft) olyan gazdasági ágazatok teljesítményével állítható párhuzamba, mint a szállítás–posta–távközlés vagy az oktatás. *A teljes szerzői jogi szektor hozzáadott értéke a hazai mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének a duplája, a közúti járműgyártás két és félszerese, a villamosenergia-ipar háromszorosa.*

A primer szerzői jogi ágazatok 4,2%-os bruttó hozzáadott értékbeli súlya (864 milliárd Ft) a mezőgazdaságéval azonos nagyságrendű, megközelíti az egészségügyét, továbbá a híradástechnikai ipar hozzáadott értékének a dupláját, a gépgyártás két és félszeresét teszi ki.

A szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értéke – más ágazatokkal összehasonlítva
(2006, milliárd Ft)

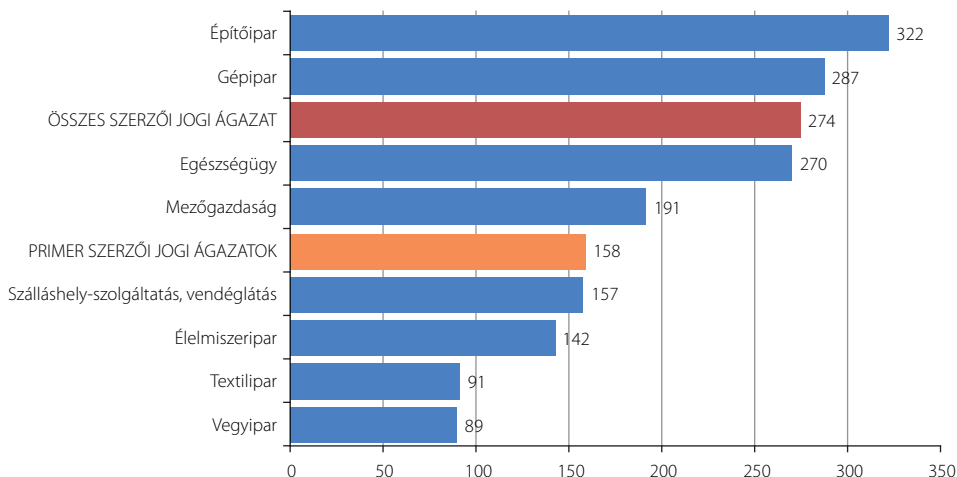
A teljes szerzői jogi szektorban foglalkoztatottak létszáma 2006-ban 274 ezer fő volt – mintegy 3,6 ezerrel kevesebb a 2002. évinél –, ami az összes foglalkoztatott létszáma 7,3%-ának felelt meg. Ezen belül a primer szerzői jogi ágazatokban foglalkoztatottak létszáma 158 ezer fő volt, az összes foglalkoztatott 4,2%-a. A szerzői jogi ágazatok együttes foglalkoztatási hozzájárulása olyan ágazatokkal mérhető össze, mint a gépipar (287 ezer fő) és az egészségügy (270 ezer fő). A szerzői jogi szektor kétszer annyi foglalkoztatottnak ad munkát, mint az élelmiszeripar (142 ezer fő), háromszor többen dolgoznak itt, mint a vegyiparban (89 ezer fő).

A primer szerzői jogi ágazatokban ugyanannyi foglalkoztatott kapott munkát, mint a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás ágazatban (157 ezer fő), kétszer annyian dolgoznak itt, mint a textiliparban (91 ezer fő).

A nemzetgazdaság más területeivel való összehasonlítás alapján az a következtetés fogalmazható meg, hogy a kreatív ágazatok legalább akkora gazdasági értéket hoznak létre, akkora gazdasági teljesítményt és jövedelmet generálnak, valamint annyi munkaerőnek adnak megélhetést, mint a kulturális területnél jóval nagyobb gazdaságpolitikai figyelemben részesített anyagi szektorok, az erős érdekérvényesítő képességgel rendelkező, ún. „hagyományos” ágazatok. Ennek azonban nincs mindig tudatában a gazdaságirányítás és a fejlesztéspolitika.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON

A szerzői jogi ágazatokban foglalkoztatottak száma – más ágazatokkal összehasonlítva
(2006, ezer fő)

3.3. A primer szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya

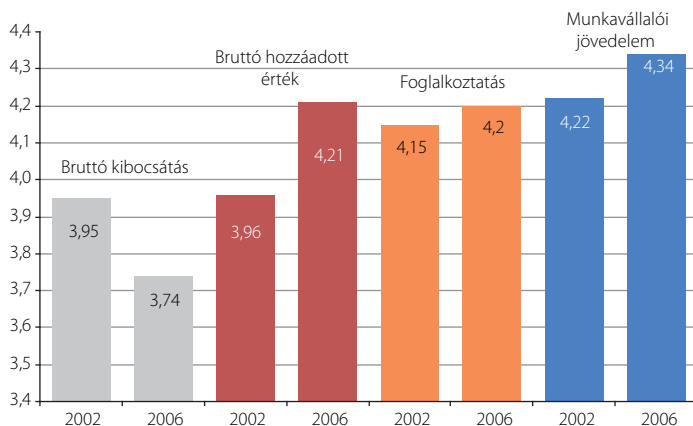
A primer vagy elsődleges szerzői jogi ágazatok („*core copyright industries*”) körébe azok az ágazatok, illetve tevékenységek tartoznak, amelyek a szerzői jogi védelemben részesülő művek és más alkotások létrehozását, előállítását és gyártását, előadását, sugárzását, közvetítését és kiállítását vagy terjesztését és értékesítését végzik. A primer szerzői jogi ágazatok tulajdonképpen a hagyományos értelemben vett kulturális ágazatokat, valamint a szoftveripart ölelik fel.

A primer szerzői jogi ágazatoknak a nemzetgazdaság összteljesítményéhez való hozzájárulása 2006-ban – a bruttó kibocsátás kivételével – meghaladta a 4%-os mértéket, és a nemzetgazdasági arányokat tekintve a 2002. évihez képest *kismértékben növekedett is a súlya*.

A primer ágazatok bruttó hozzáadott értéke 2006-ban 864 milliárd Ft volt, ami a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 4,21%-át tette ki. A primer ágazatokban foglalkoztatottak száma 158 ezer fő volt, az összes foglalkoztatott létszámának 4,2%-a. Az itt dolgozók bruttó munkavállalói jövedelme 289 milliárd Ft volt, ami az összes munkavállalói jövedelem 4,3%-ának felelt meg.

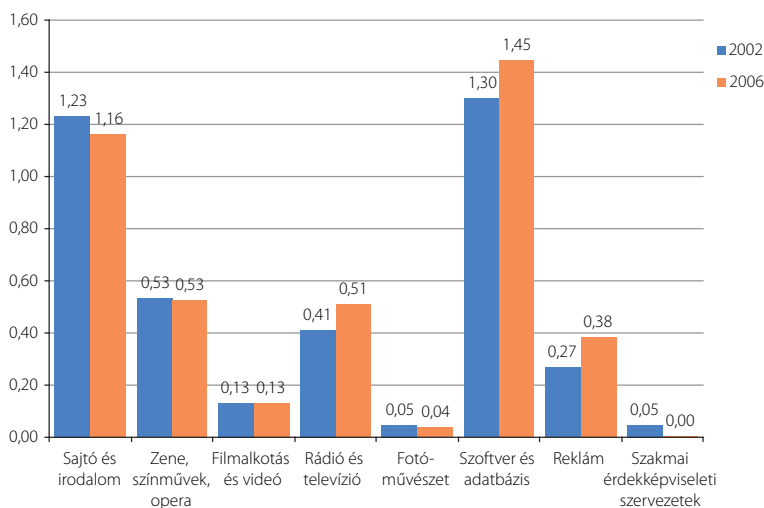
A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK SÚLYA A MAGYAR GAZDASÁGBAN

A primer szerzői jogi ágazatok (CORE) nemzetgazdasági súlya
(2002, 2006, %)

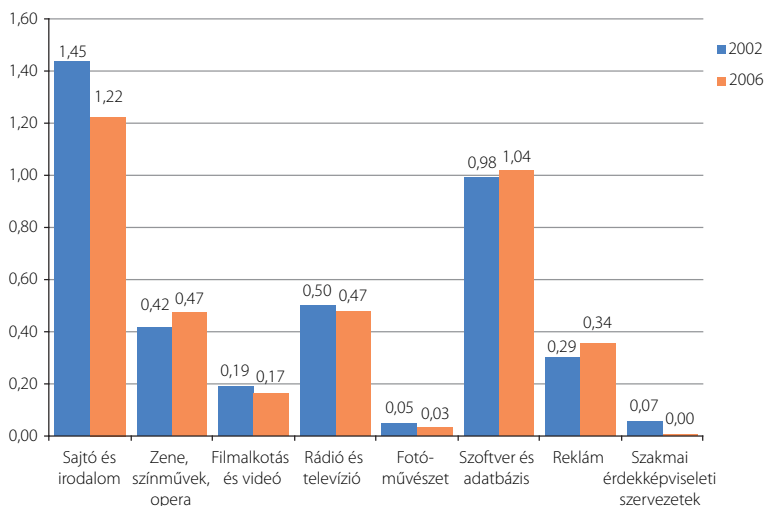
A primer szerzői jogi ágazatok közül – a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás alapján – legnagyobb gazdasági súlyt képviselő tevékenységek 2006-ban a „szoftver és adatbázis” és a „sajtó és irodalom”, valamint a „zene, színművek, opera” területek voltak. Ezeket követte a „rádió és televízió”, „hirdetés és reklám”, „filmalkotás és videó”, „fotóművészet”, valamint a „szakmai érdekképviseleti szervezetek”. A hozzáadott érték alapján legnagyobb gazdasági súllyal bíró területek ugyanazok voltak 2006-ban, mint 2002-ben, sőt még a sorrendjükben sem következett be változás.

A primer szerzői jogi ágazatok súlya a bruttó hozzáadott érték alapján
(2002, 2006, %)

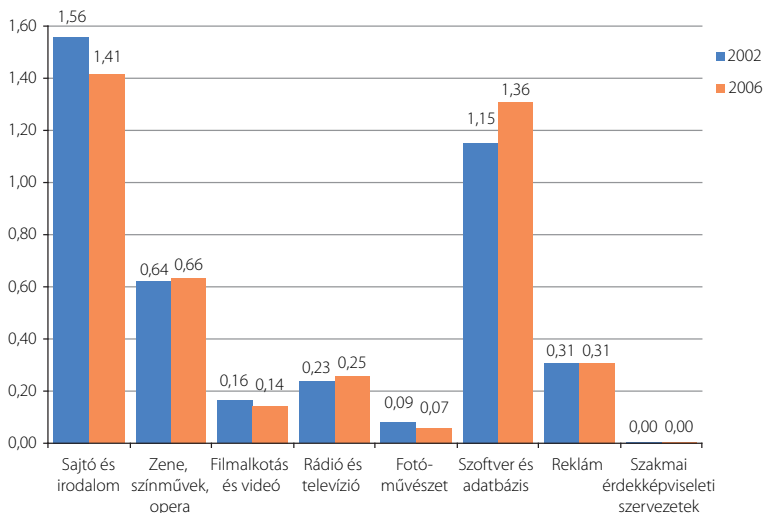
A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON

*A primer szerzői jogi ágazatok súlya a bruttó kibocsátás alapján
(2002, 2006, %)*

A bruttó kibocsátáshoz való hozzájárulás alapján legnagyobb gazdasági súllyal rendelkező területek – a hozzáadott értékbeli súlyhoz hasonlóan – a „sajtó és irodalom”, a „szoftver és adatbázis”, valamint a „zene, színművek, opera”, továbbá a „rádió és televízió” és a „hirdetés, reklám” voltak. A legnagyobb bruttó kibocsátásbeli súllyal bíró ágazatok a 2002. évvel azonos területek voltak 2006-ban is. A „sajtó és irodalom” terület bruttó kibocsátás alapján mért magasabb aránya a „szoftver és adatbázis” területhez viszonyítva a relatíve nagyobb anyagigénnyel van összefüggésben.

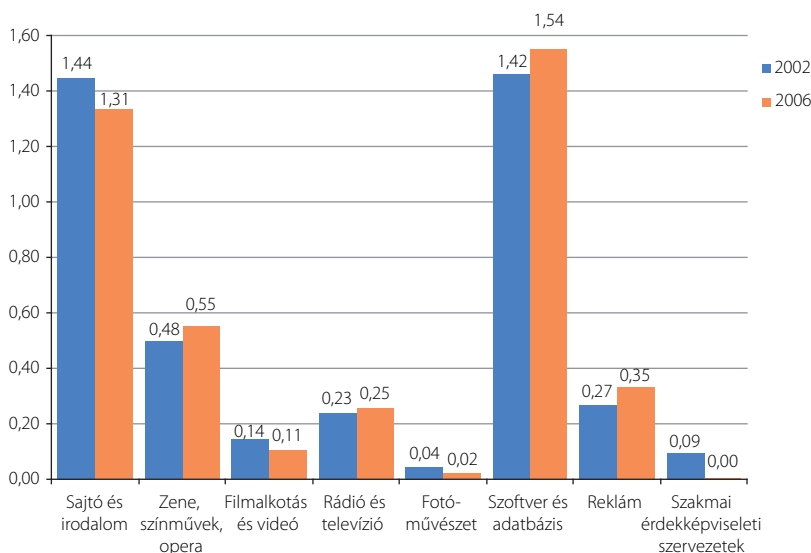
*A primer szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a foglalkoztatottsághoz
(2002, 2006, %)*

A primer szerzői jogi ágazatok közül a *legtöbb dolgozót foglalkoztató ágazatok* a „sajtó és irodalom”, a „szoftver és adatbázis”, a „zene, színművek, opera”, a „hirdetés, reklám”, valamint a „rádió és televízió” voltak 2006-ban. A primer szerzői jogi szektorban foglalkoztatott létszám 82%-a három tevékenységi területen dolgozott: a „sajtó és irodalom”, a „szoftver és adatbázis”, valamint a „zene, színművek, opera” ágazatokban. A „sajtó és irodalom” területén foglalkoztatottak létszáma 2006-ban 53 ezer fő volt, a „szoftver és adatbázis” területen 51 ezer fő dolgozott, a „zene, színművek, opera” ágazat 25 ezer főnek adott munkát, míg a „hirdetés, reklám” területén 11 ezer, a „rádió és televízió” területén 9 ezer fő volt a dolgozók létszáma. A primer szerzői jogi ágazatok közül *csupán két ágazat – a „szoftver és adatbázis”, valamint a „rádió és televízió” – tudta növelni a foglalkoztatott létszámot* a 2002 és 2006 közötti időszakban, míg a többi tevékenységi területen a létszám csökkent.

A primer szerzői jogi ágazatok közül *a munkavállalói jövedelemből való részesedés* tekintetében a legjelentősebb ágazatok a „szoftver és adatbázis”, a „sajtó és irodalom”, „zene, színművek, opera”, „a rádió és televízió”, „a hirdetés, reklám”. Az erős koncentrátságot jelzi, hogy a primer szektorban képződő munkavállalói jövedelmek közel kétharmada, 65,7%-a két területről, a „szoftver és adatbázis”, valamint a „sajtó és irodalom” területről származott.

A primer szerzői jogi ágazatok súlya a munkavállalói jövedelem alapján (2002, 2006, %)

A kreatív szektor egyik fontos sajátossága, hogy *gazdasági szektorok szerinti összetétele rendkívül heterogén*. Ebből kifolyólag a vállalkozások gazdasági orientációja, célrendszere nagyon különböző. Egyes területeken a tisztán piacorientált célkitűzések mentén

szerveződő és gazdálkodó szervezetek töltenek be domináns szerepet, más területeken a közfinanszírozás dominál. A művészeti tevékenységek értékorientáltsága mellett a szektor a tisztán profitorientált tevékenységek terepét is jelenti.

Megvizsgáltuk a primer szerzői jogi ágazatok, illetve tevékenységek *gazdasági szektorok szerinti összetételét*.²¹ A primer szerzői jogi ágazatok többségében a jogi személyiséggel rendelkező vállalkozásokat és a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokat felölelő, üzleti elvek szerint tevékenykedő, ún. *vállalati szektor* játszik meghatározó szerepet. A bruttó hozzáadott érték háromnegyedét az ún. *vállalati szektorban* állították elő a „sajtó és irodalom” (75%), a „filmalkotás és videó” (88%), a „rádió és televízió” (73%), a „szoftver és adatbázis” (82%) a „hirdetés, reklám és grafika” (84%) területén. A „fotográfia” területén (44%), valamint a „zene, színművek, opera” területén (14%) is jelen van, bár kisebb súllyal, a *vállalati szektor*.

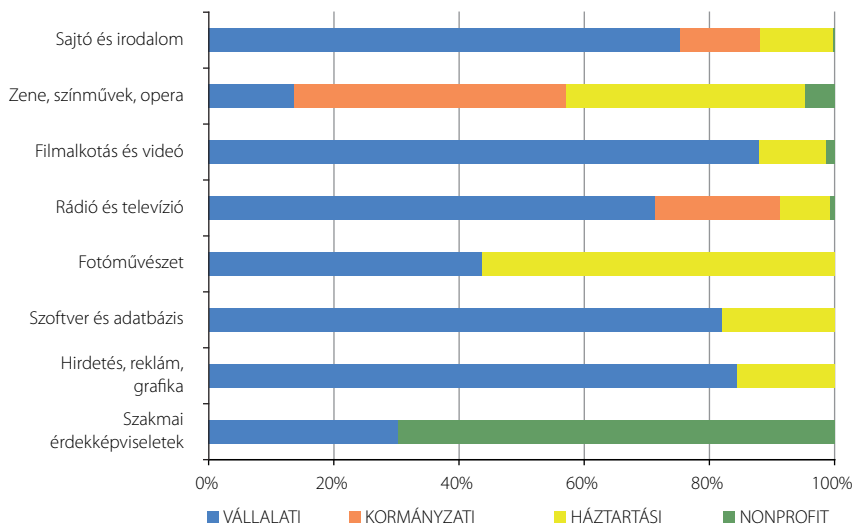
Az egyéni vállalkozásokat is magában foglaló ún. *háztartási szektorból* származik a „fotográfia” területén előállított bruttó hozzáadott érték 56%-a, a „zene, színművek, opera” ágazatban 38%-a. A háztartási szektor 18, illetve 16% súllyal van képviselve továbbá a „szoftver és adatbázis”, illetve a „hirdetés, reklám és grafika” területén is.

Az ún. *kormányzati szektornak* egyedül a „zene, színművek, opera” területén van jelentős súlya: az ágazat bruttó hozzáadott értékének 43%-át kormányzati intézmények, illetve állami pénzalapok felhasználásával állítják elő. A színházi és zenei intézményrendszer fenntartása ugyanis jelentős mértékben központi állami és önkormányzati pénzeszközök felhasználásával történik. E terület mellett a „rádió és televízió”, valamint a „sajtó és irodalom” területén van még jelen – 20, illetve 13%-os részaránnyal – a *kormányzati szektor*.

A „szakmai érdekképviseleti szervek” döntően az ún. *nonprofit szektorhoz* tartoznak. A nonprofit szférához tartozó szervezetek működnek még a „zene, színművek, opera”, a „filmalkotás és videó”, a „rádió és televízió” területeken, de súlyuk csekély.

²¹ A magyar statisztikai számbavételi rendszer szerint az ún. *vállalati szektor* tartalmazza az összes jogi személyiségű vállalkozást és jogi személyiség nélküli gazdasági társaságot. Az ún. *kormányzati szektor* között veszik számba a költségvetési rend szerint gazdálkodó központi és helyi önkormányzati költségvetési intézmények, állami elkülönített pénzalapok tevékenységét. Az ún. *háztartási szektorban* jelennek meg a háztartások, valamint a személyijövedelemadó-törvény szerint egyéni vállalkozóként adózó kisvállalkozók(!). Az ún. *háztartásokat* segítő nonprofit intézmények azok a nem nyereségérdekelt intézmények, amelyek költségeinek nagy részét magánforrások támogatása finanszírozza.

A primer szerzői jogi ágazatok tulajdonosi szektorok szerinti szerkezete a bruttó hozzáadott érték alapján (2006, %)

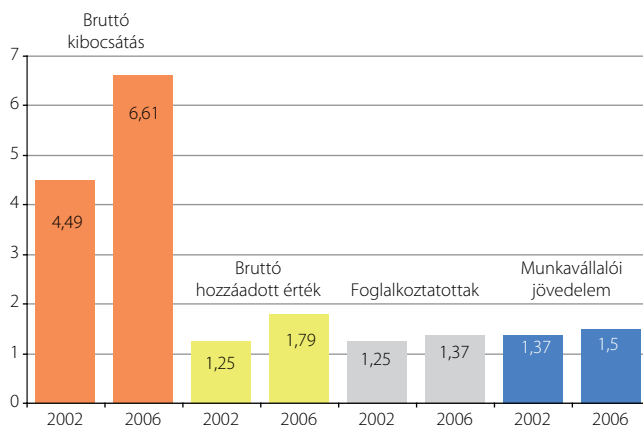

3.4. A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok gazdasági súlya

A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok („interdependent copyright industries”) közé azok az ágazatok, tevékenységi területek tartoznak, amelyek olyan eszközök, berendezések előállítását, gyártását és értékesítését végzik, amelyek feladata teljes egészében vagy elsődlegesen a szerzői jogi védelmet élvező művek vagy más alkotások létrehozásának, előállításának vagy ezen alkotások „fogyasztásának” előmozdítása.

A szerzőijog-függő technikai háttérágazatoknak a nemzetgazdaság összteljesítményéhez való hozzájárulása 2002 és 2006 között mindegyik vizsgált mutatószám tekintetében növekedett. A technikai háttérágazatok bruttó kibocsátásának értéke 2006-ban 3364 milliárd Ft volt, ami a nemzetgazdasági bruttó kibocsátás 6,61%-ának felelt meg, tehát a 2002. évi 4,49%-hoz képest több mint 2%-kal növekedett a nemzetgazdasági bruttó kibocsátásban képviselt súly. A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok bruttó hozzáadott értéke 2006-ban 367 milliárd Ft-ot tett ki, ami a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 1,79%-ával volt egyenlő, tehát a 2002. évihez képest 0,54%-os nemzetgazdasági súlynövekedés volt regisztrálható. Ezekben az ágazatokban 2006-ban 51 ezer fő dolgozott, tehát 3 ezer fővel több, mint 2002-ben. Ez az összes foglalkoztatott létszámának 1,37%-át jelentette a 2002. évi 1,25%-hoz képest. A foglalkoztatottak munkavállalói jövedelmének összege 99 milliárd Ft volt, ami az összes munkavállalói jövedelem 1,5%-ának felelt meg, szemben a 2002. évi 1,37%-kal.

A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok (interdependent) nemzetgazdasági súlya (2002, 2006, %)

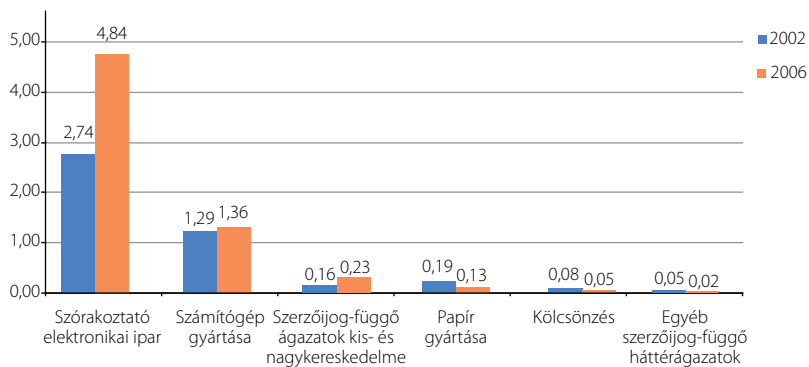
Sajátos jelenség, hogy a szerzőijog-függő *technikai háttérágazatoknak* a nemzetgazdasági *bruttó kibocsátásban képviselt súlya négyszerese volt a bruttó hozzáadott értékben, foglalkoztatásban, munkavállalói jövedelemben mért súlyánál.* Ez a magyar szórakoztató elektronikai ipar és számítógépipar sajátos struktúrájára vezethető vissza. A külföldi tőke bevonásával folytatott, magas termelékenyséű gyártás korszerű, munkaerő-megtakarítást biztosító technológiát honosított meg, amely a külföldi beszállítói hálózatból származó anyagok, alkatrészek magyarországi összeszerelésén (végszerelésén) alapul. Ezeknek a *sok beszállítóval együttműködő, ún. összeszerelő iparágaknak* az alacsony munkaerő-felhasználás, alacsony magyar hozzáadott érték a jellemzője.

A magyar gazdaságban 2006-ban nemzetgazdasági szinten a bruttó kibocsátás 40,4%-át tette ki a bruttó hozzáadott érték. A primer szerzői jogi ágazatokban – illeszkedve a nemzetgazdasági átlaghoz – 45,4% volt ez a mutató. Ezzel szemben a szerzőijog-függő technikai háttérágazatok közül *a szórakoztató elektronikai termékek gyártása területén és a számítógép gyártása ágazatban a bruttó hozzáadott értéknek a bruttó kibocsátáshoz viszonyított aránya rendkívül alacsony, mindössze 9,3%, illetve 11,1% volt.* Ez az arány az alacsony hozzáadott értéket létrehozó, összeszerelő jellegű tevékenységek túlsúlyával magyarázható, és megfelel a 2002. évben regisztrált tendenciának.

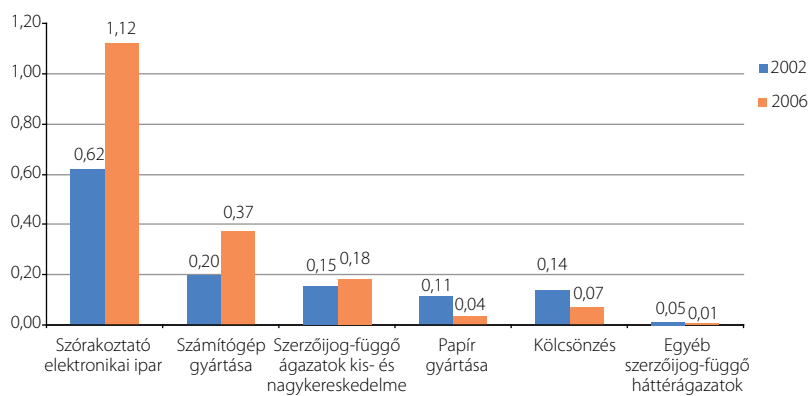
A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok *magas koncentráltóságát* mutatja, hogy az ezen ágazatokban megtermelt bruttó hozzáadott érték 83,5%-át, a kibocsátás 93,8%-át, a foglalkoztatottak 70,3%-át és a munkavállalói jövedelem 76,7%-át csupán két terület adta: *a gazdasági teljesítmény döntő hányada a szórakoztató elektronikai iparból és a számítógépgyártásból származott.* A többi háttérágazat teljesítménye egyenként kis súlyt képviselt.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK SÚLYA A MAGYAR GAZDASÁGBAN

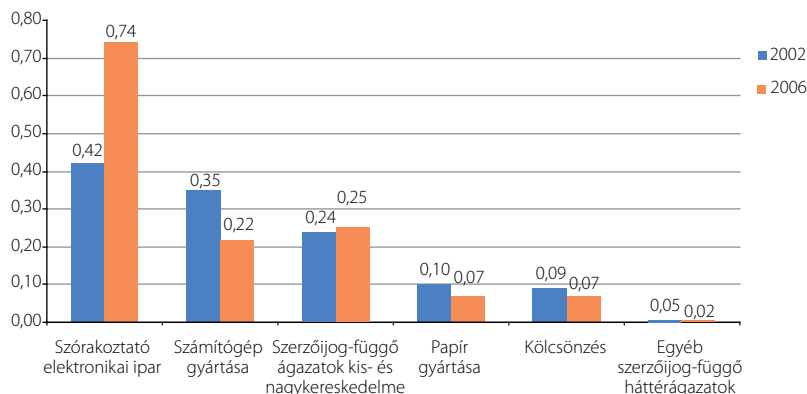
A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok hozzájárulása a nemzetgazdaság bruttó kibocsátásához (2002, 2006, %)

A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok hozzájárulása a nemzetgazdaság bruttó hozzáadott értékéhez (2002, 2006, %)

A szerzőjog-függő technikai háttérágazatok foglalkoztatási súlya (2002, 2006, %)

3.5. A részlegesen szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya

A részlegesen szerzői jogi ágazatok („*partial copyright industries*”) közé azok az ágazatok tartoznak, amelyek csak részben hoznak létre szerzői jog által védett alkotásokat, tehát tevékenységüknek csak egy része irányul a szerzői jog által védett alkotások létrehozására. Ezen ágazatok esetében a szerzői jog által védett alkotások aránya az ún. *copyrightfaktor* segítségével határozható meg, amelynek értékét a nemzetközi gyakorlat figyelembevételével, szakértői becsléssel határoztuk meg.²² A részlegesen szerzői jogi ágazatok alább bemutatott teljesítménymutatói a copyrightfaktorokkal korrigált értékeken alapulnak, és a következőkben bemutatott megoszlási adatok is a copyrightfaktorokkal korrigált teljesítményadatok alapján készültek.

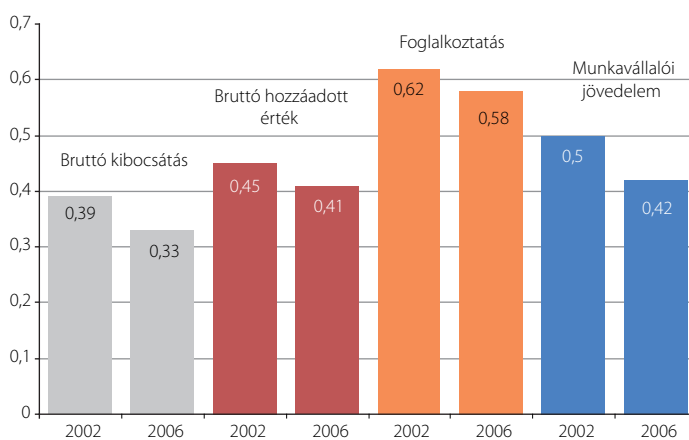
A részlegesen szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménybeli, foglalkoztatási súlya relatíve alacsony (0,3-0,6%), mivel ezen ágazatok *tevékenysége nem elsősorban a szerzői jog által védett alkotások, művek létrehozására irányul*. A nemzetgazdasági arányok kiszámításánál ugyanakkor csak a szerzői jogi alkotásokat eredményező becsült teljesítményt vettük figyelembe. A részlegesen szerzői jogi ágazatok bruttó kibocsátásának értéke 169 milliárd Ft volt 2006-ban, ami a nemzetgazdasági bruttó kibocsátás 0,33%-ával volt egyenlő (2002: 0,39%). A részleges szerzői jogi ágazatokban képződött bruttó hozzáadott érték 84 milliárd Ft-ot tett ki 2006-ban, ami a nemzetgazdasági szintű hozzáadott érték 0,41%-ának felelt meg (2002: 0,45%). Az ezekben az ágazatokban foglalkoztatottak korrigált létszáma 2006-ban 21 ezer fő volt (2002-ben 24 ezer fő), ami a teljes foglalkoztatotti létszám 0,58%-ának felelt meg. A munkavállalói jövedelmekhez való hozzájárulás 28 milliárd Ft volt, ami 0,42%-os hozzájárulást jelentett 2006-ban.

A részlegesen szerzői jogi ágazatok közül a nemzetgazdasági bruttó kibocsátáshoz, bruttó hozzáadott értékhez, foglalkoztatáshoz, munkavállalói jövedelmekhez való hoz-

²² Bővebben *Penyigey Krisztina–Munkácsi Péter* [2005] 28–31. oldal.

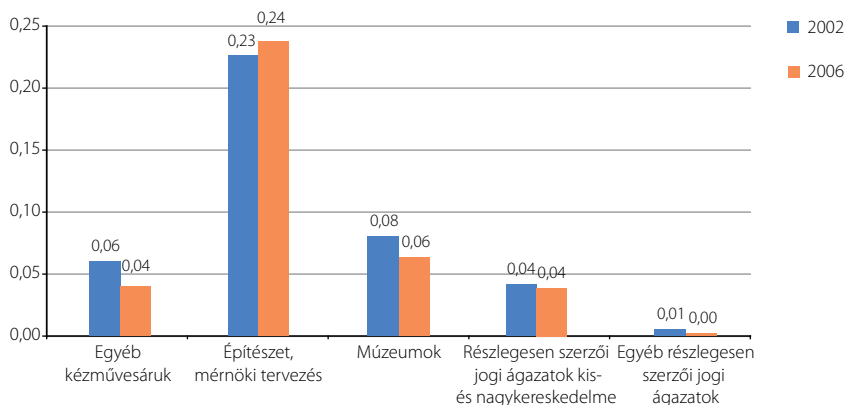
zárulás alapján az „építészet, mérnöki tervezés” teljesítménybeli súlya magasan a legnagyobb.²³ Ezt a területet követi a „múzeumok”, az „egyéb kézműves tevékenység”, valamint a részlegesen szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó kis- és nagykereskedelmi tevékenység. Ez a sorrend elsősorban a szerzői jog által védett termékek, alkotások létrehozására irányuló tevékenység terjedelmére enged következtetni, nem az adott ágazat teljesítményének tényleges nagyságát mutatja.

*A részlegesen szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya
(2002, 2006, %)*

²³ A műszaki tervezőmérnöki tevékenységnek csak a szerzői jogi ágazatok vizsgálatának nemzetközi módszertana szerinti hányadát (10%) vettük figyelembe a számítások során. A műszaki tervezőmérnöki tevékenység jelentős volument képvisel Magyarországon. A „mérnöki tevékenység, tanácsadás” (TEÁOR 7420) területén foglalkoztatottak létszáma 2006-ben 17 171 fő, a bruttó kibocsátás értéke 407 731 millió Ft, a bruttó hozzáadott érték 213 354 millió Ft volt. Az adatok magukban foglalják az építészmérnöki, szaktanácsadói tevékenységet, a gépek, ipari üzemek és berendezések, termelési folyamatok műszaki tervezését, gépek, berendezések, ipari gyártmányok formatervezését, de itt kerül számbavételre a mérnöki projektvezetési tevékenység, a geológiai és talajkutató tevékenység, a geodéziai felmérés, az időjárás-előrejelzés is.

A részlegesen szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott értékhez (2002, 2006, %)

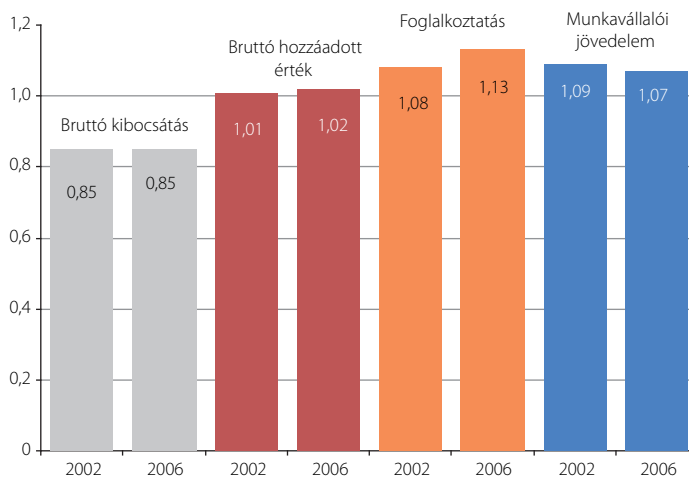

3.6. Az egyéb kiszolgáló ágazatok gazdasági súlya

A szerzői jogi tevékenységekhez kapcsolódó ún. *egyéb kiszolgáló ágazatok* („*non-dedicated support industries*”) hozzájárulnak a szerzői jogi védelem alatt álló művek és alkotások sugárzásának, közvetítésének, terjesztésének, értékesítésének a végrehajtásához. A számítások során azzal az egyszerűsítő feltételezéssel élünk, amelyet az USA 1990. évi jelentése határozott meg első alkalommal,²⁴ mégpedig hogy az általános kis- és nagykereskedelem, valamint a szállítás, raktározás, távközlés szerzői jogi alapú tevékenységekhez kapcsolódó része megfelel a szerzői jogi alapú ágazatok (primer ágazatok, technikai háttérágazatok, részlegesen szerzői jogi ágazatok) bruttó hozzáadott értékben elfoglalt együttes arányának. Ennek megfelelően az ún. egyéb kiszolgáló ágazatok copyrightfaktora 2002-ben 5,7%, 2006-ban 6,4% volt.

²⁴ A számításokat az 1990. évi USA-jelentés ismerteti: *Stephen E. Siwek–Harold W. Furchgott-Roth* [1990], Appendix B-6.

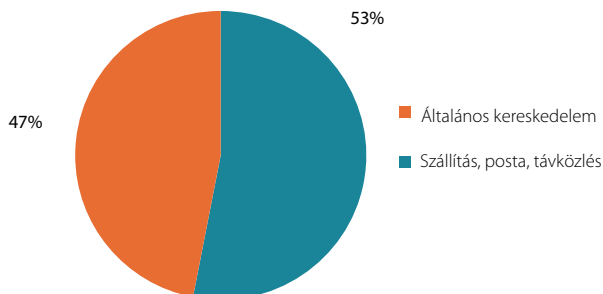
Az egyéb kiszolgáló ágazatok nemzetgazdasági súlya
(2002, 2006, %)

A szerzői jogi szektorhoz kapcsolódó ún. *egyéb kiszolgáló ágazatok* átlagos nemzetgazdasági hozzájárulása mindegyik vizsgált gazdasági mutató vonatkozásában 1% körüli értéket mutatott. A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolható ún. egyéb kiszolgáló ágazatok bruttó kibocsátása 432 milliárd Ft-ot tett ki 2006-ban, ami a nemzetgazdasági érték 0,85%-át jelentette (2002-ben szintén 0,85% volt). Ez a terület 2006-ban 208 milliárd Ft-tal, azaz 1,02%-kal járult hozzá a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott értékhez, a 2002. évi 1,01%-hoz hasonlóan. A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó ún. egyéb kiszolgáló tevékenységet végző foglalkoztatottak becsült száma – a 2002. évihez hasonlóan – 42 ezer fő volt, ami a teljes foglalkoztatott létszám 1,1%-ának felelt meg. Ezeknek a dolgozóknak a munkavállalói jövedelme 2006-ban 71 milliárd Ft-ot tett ki (1,07%), ami a 2002. évi nemzetgazdasági aránynak felelt meg.

Az ún. egyéb kiszolgáló tevékenységek teljesítménye megközelítően *fele-fele* (47–53%) *arányban* oszlott meg a „szállítás, posta, távközlés”, valamint az „általános kereskedelem” között.

A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó egyéb kiszolgáló ágazatok aránya a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás alapján 2006-ban (%)

3.7. Nemzetközi összehasonlítás

A szerzői jogi ágazatok magyarországi gazdasági súlyára vonatkozó adatokat összehasonlítottuk más országokban regisztrált nemzetgazdasági arányokkal. A 2000 óta eltelt időszakban a WIPO módszertani útmutatója alapján Magyarország mellett ugyanis mintegy 16 másik ország készített jelentést a szerzői jogi ágazatoknak a nemzetgazdaság összteljesítményéhez való hozzájárulásáról, ami lehetővé teszi ezeknek a teljesítményeknek a nemzetközi összehasonlításban történő vizsgálatát.²⁵ A következő országok vonatkozásában álltak rendelkezésre összehasonlítható adatok a szerzői jogi szektorról: Bulgária, Fülöp-szigetek, Hollandia, Horvátország, Jamaica, Kanada, Korea, Lettország, Libanon, Magyarország, Mexikó, Oroszország, Peru, Románia, Szingapúr, Ukrajna, USA.

A szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménybeli súlya tekintetében, amit a nemzetgazdasági szintű bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulással mértünk, Magyarország a nemzetközi élmezőnyben foglal helyet. A szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez az USA-ban (11,05%) és Ausztráliában (10,3%) volt a legmagasabb. E mutató tekintetében a magyar szerzői jogi ágazatok 7,42%-os súlya igen kedvező helyezést biztosított, olyan országokat megelőzve, mint Szingapúr (6,19%), Hollandia (5,9%) és Kanada (4,5%).

A primer szerzői jogi ágazatok gazdasági hozzájárulása vonatkozásában is élen jár az ország. E terület bruttó hozzáadott értékbeli súlya szintén az USA-ban (6,44%) és Ausztráliában (7,3%) volt a legmagasabb. A magyar mutató 2006-ban 4,21%-ot tett ki, meghaladva a Szingapúrban (3,46%), Hollandiában (4,00) és Kanadában (3,3%) regisztrált értéket.

A szerzői jogi ágazatok foglalkoztatási súlya tekintetében a Fülöp-szigetek (11,1%) és Mexikó (11,01%) állnak az élen, őket Hollandia (8,8%), az USA (8,51%) és Ausztrália (8%) követi. *Magyarország 7,28%-os foglalkoztatási arányával a középmezőnyben foglal*

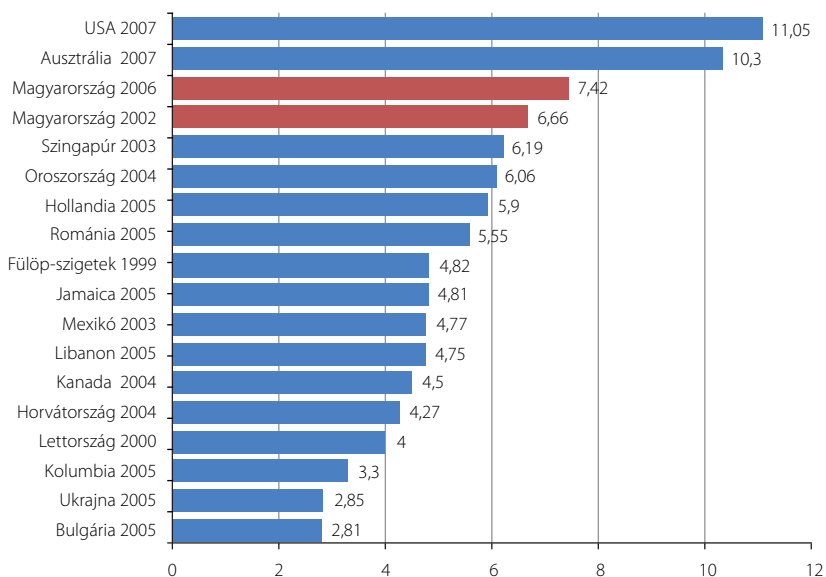
²⁵ A WIPO két gyűjteményes kötetet állított össze és publikált, amelyek 5-5 országjelentést tartalmaznak: National Studies [2006], National Studies (2008).

helyet. Ez a foglalkoztatási súly Oroszországéval azonos (7,3%), meghaladja viszont Szingapúrét (6,21%) és Kanadáét (5,55%).

A primer szerzői jogi ágazatokban dolgozók foglalkoztatási aránya tekintetében is a Fülöp-szigeteké (8,81%) a vezető szerep, ezt követi Hollandia (6,2%), Ausztrália (4,97%), Oroszország (4,29%) és Magyarország (4,2%).

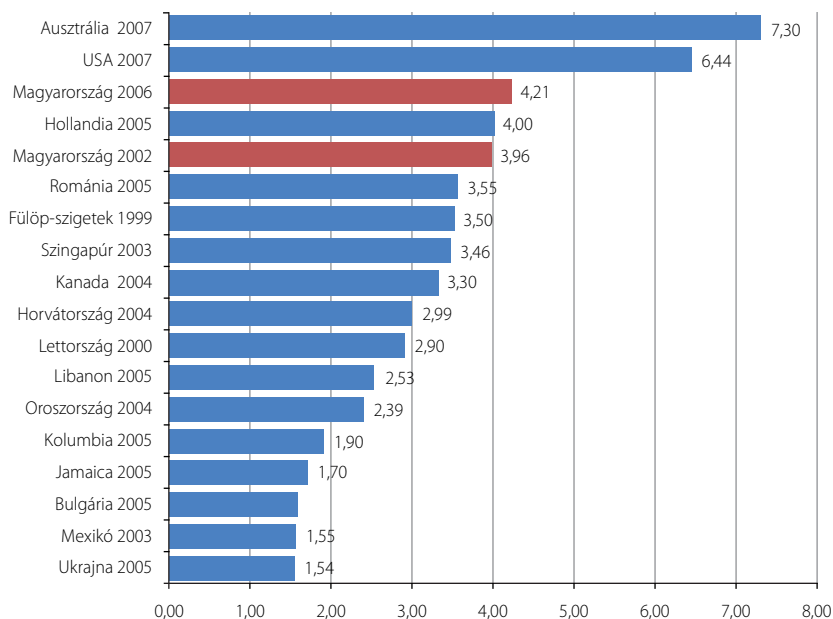
A fejlett ipari országok esetében a szerzői jogi ágazatok magas foglalkoztatási aránya egyik oldalról a kreatív szektor kiterjedt méretének a kifejezője (pl. USA 8,51%, Ausztrália 8%). A magas foglalkoztatási arányban mindazonáltal a *termelékenységi különbségek is kifejezésre jutnak*. A nemzetközi összehasonlításban magasabb foglalkoztatási arány azt is jelenti ugyanis, hogy az alacsonyabb termelékenységű országokban az egységnyi hozzáadott érték előállítását több foglalkoztatott végzi, mint a fejlett országok szerzői jogi szektorában, illetve megfordítva: a fejlettebb országokban egységnyi hozzáadott értéket kevesebb foglalkoztatott állít elő, mint a kevésbé fejlett államokban.

A szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez nemzetközi összehasonlításban (%)

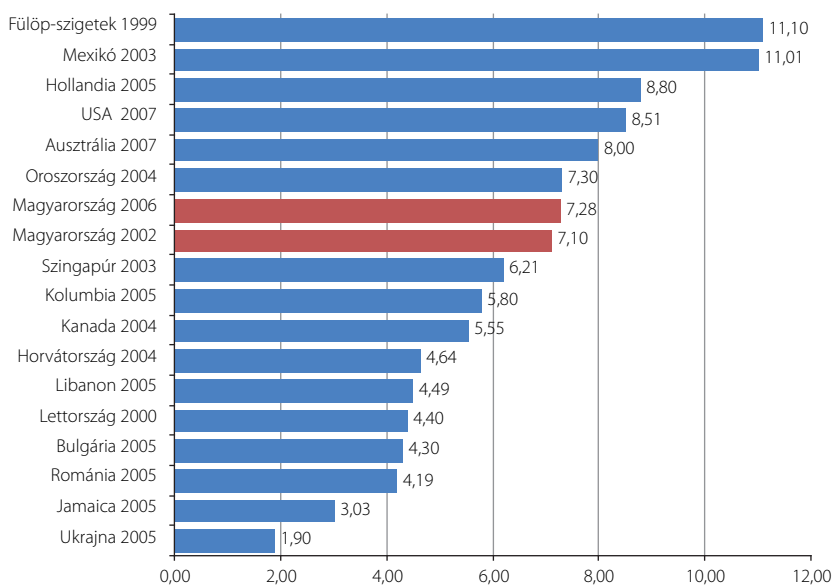

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON

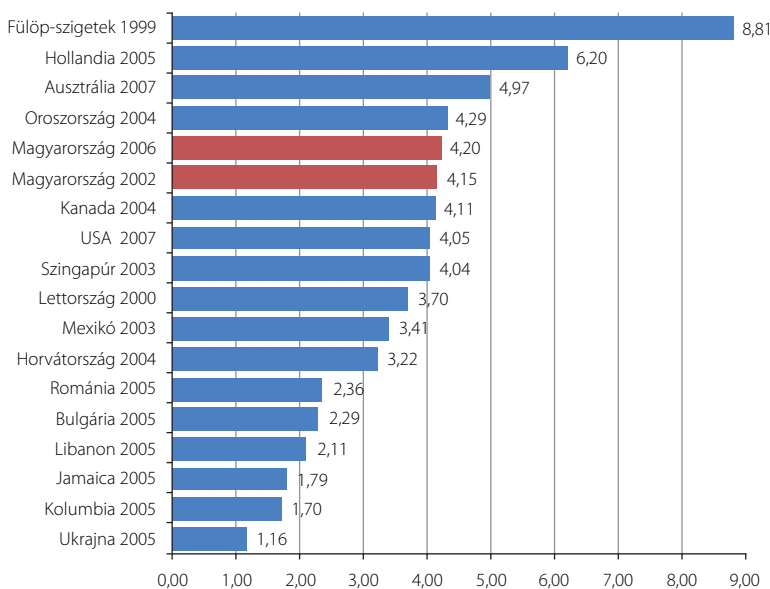
A primer szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez nemzetközi összehasonlításban (%)

A szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a foglalkoztatáshoz nemzetközi összehasonlításban (%)

A primer szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a foglalkoztatáshoz nemzetközi összehasonlításban (%)

3.8. A szerzői jogi ágazatok külkereskedelmi forgalma

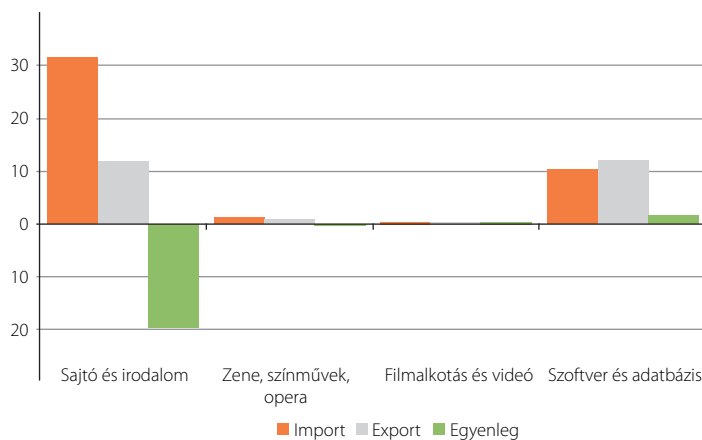
A szerzői jogi alapú ágazatok külkereskedelmi forgalmát egyik oldalról a külkereskedelmi termékgazdálkodási adatok, másik oldalról a szolgáltatás-kereskedelmi statisztikai adatok segítségével vizsgáljuk meg, mivel a szerzői jogi ágazatok tevékenysége egyik oldalról termékek előállítására irányul, másik oldalról a szolgáltatások között számításba vett szellemi jogok forgalmáról van szó.²⁶

²⁶ A szerzői jogi ágazatok tehát egyrészt ún. szállítható javakat hoznak létre, amelyek behozatali és kiviteli értékmutatóit, forgalmát a vámnyilvántartásra épülő külkereskedelmi termékgazdálkodási statisztika mutatja. Másrészt a szerzői jogi tevékenységek eredményeként ún. immateriális javak („jogok”) keletkeznek, amelyek külkereskedelmét a szolgáltatás-kereskedelmi statisztika jeleníti meg.

3.8.1. Külkereskedelmi termékgazdaság²⁷

A primer szerzői jogi ágazatokhoz tartozó termékek behozatalának értéke 2006-ban 43,5 milliárd Ft-ot tett ki, ami a teljes termékimport 0,28%-ának felelt meg. Ez a részarány alulmúlja a 2002-ben regisztrált 0,42%-ot. A primer szerzői jogi ágazatok termékexportjának az értéke 2006-ban 25,2 milliárd Ft volt, amely a nemzetgazdaság teljes termékexportjának 0,17%-át jelentette. Ez a részarány valamelyest felülmúlja a 2002-ben regisztrált értéket (0,13%). A primer szerzői jogi ágazatokban 2006-ban a termékimport 1,7-szerese volt ugyan a termékexportnak, és a primer szerzői jogi ágazatok összesített külkereskedelmi egyenlege 18,3 milliárd Ft negatívumot mutatott, de kedvező tendenciaként értékelhető, hogy a külkereskedelmi deficit csökkent – az export-import arány javulása következtében.

A primer szerzői jogi ágazatok külkereskedelmi termékgazdasága (2006, milliárd Ft)

A legnagyobb exportot lebonyolító területek a „sajtó és irodalom”, valamint a „szoftver és adatbázis” voltak. A „sajtó és irodalom” területén 2006-ban a termékbehozatal és a termékkivitel aránya a 2002. évihez hasonló volt: a termékbehozatal értéke 2,6-szor volt magasabb a kivitelnél, és ez 19 milliárd Ft nagyságú külkereskedelmi deficitet eredményezett. A „szoftver és adatbázis” területen kedvező irányú változás volt megfigyelhető, amennyiben az ágazat termékgazdaságában a 2002. évi behozatali többlettel, tehát kül-

²⁷ A primer szerzői jogi ágazatok közül csak a termék-előállítást (is) végző ágazatok („sajtó és irodalom”, „zene, színművek, opera”, „filmalkotás és videó”, „szoftver és adatbázis”) jelennek meg a külkereskedelmi termékgazdasági statisztikában; a szolgáltató ágazatok (pl. „rádió és televízió”, „hirdetés, reklám”) a szolgáltatás-kereskedelmi statisztika segítségével vizsgálhatók.

kereskedelmi deficittel szemben 2006-ban 1,6 milliárd Ft-os kiviteli többlet jelentkezett, így a külkereskedelmi egyenleg pozitívumot mutatott. Ennek egyfelől a – folyó áron mért – import csökkenése, másfelől az export növekedése állt a háttérben. A primer ágazatok közül a „filmalkotás és videó” területen is „fordult a kocka”: a 2002. évi importtöbblettel szemben 2006-ban szerény volumenű exporttöbblet volt regisztrálható – elsősorban a behozatal csökkenésének betudhatóan.

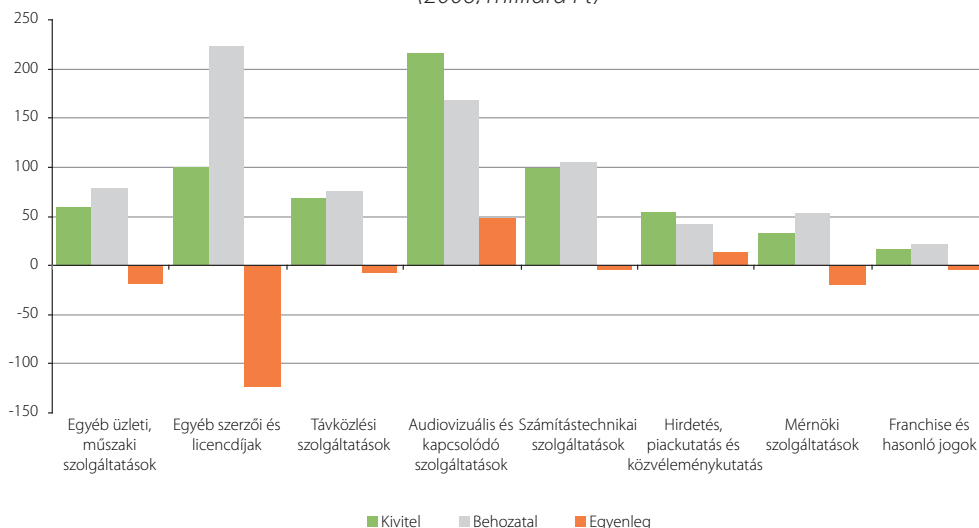
A termék-külkereskedelmi forgalom szempontjából a szerzőijog-függő technikai háttérágazatok két fontos területe az ún. szórakoztató elektronikai ipar (televízió, rádió, képmagnó, CD-lejátszó, DVD-lejátszó, kazettás magnó, elektronikusjáték-lejátszó gyártása), valamint a számítógépgyártó ipar. Egyébiránt e két iparág a feldolgozóipari export kiemelt területeit jelenti. Termékimportjuk összege 2006-ban 1596 milliárd Ft-ot tett ki, amely a magyar gazdaság termékbehozatala 10,3%-ának felelt meg (2002-ben 10,8%). Az exportban betöltött szerepük még jelentősebb. A szórakoztató elektronikai ipar és a számítógépipar kivitelének összege 2006-ban 2275 milliárd Ft volt, ami a magyar gazdaság teljes exportjának 15,3%-át (2002-ben 15,1%-át) jelentette. A két ágazatban 2006-ban a termékexport értéke 42,5%-kal múlta felül a termékimport értékét, és ennek következtében a külkereskedelmi egyenlegben 678 milliárd Ft kiviteli többlet mutatkozott. A szórakoztató elektronikai ipar és a számítógépgyártás magas aránya a behozatalban és a kivitelben azzal az iparszerkezeti sajátossággal van összefüggésben, hogy a multinacionális cégek Magyarországra telepített exportorientált üzemei külföldi beszállítói hálózatban előállított anyagokra építve végzik a Magyarországon készített végtermékek összeszerelését, amelyek döntő hányada a külpiacokon kerül értékesítésre.

3.8.2. A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó szolgáltatások külkereskedelme

A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó szolgáltatások behozatalának értéke 2006-ban 780 milliárd Ft volt, amely a teljes szolgáltatásimport 32,6%-át jelentette, tehát igen jelentős súlyt képviselt. A szerzői jogi szektor szolgáltatásexportja 655 milliárd Ft-ot ért el 2006-ban, ami a teljes magyar gazdaság szolgáltatásexportjának 23,6%-a volt. A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó szolgáltatások külkereskedelmi egyenlege – 125 milliárd Ft – deficitet mutatott.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON

A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó szolgáltatások külkereskedelmi forgalma
(2006, milliárd Ft)

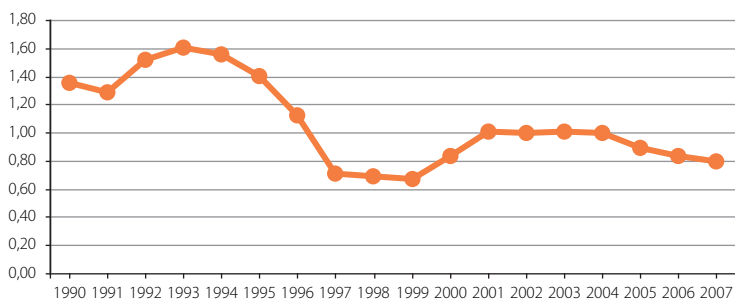

A szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó szolgáltatások közül az „egyéb szerzői és licencdíjak” esetében a behozatal jelentősen felülmúlja a kivitelt, de deficitet mutatnak még az „egyéb üzleti, műszaki szolgáltatások”, a „mérnöki szolgáltatások”, a „távközlési szolgáltatások”, a „számítástechnikai szolgáltatások” és a „franchise és hasonló jogok” is. Az „audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások”, valamint a „hirdetés, piackutatás és közvéleménykutatás” területen volt 2006-ban pozitív a külkereskedelmi egyenleg. A kiviteli többlet az „audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások” esetében 47 milliárd Ft-ot tett ki.

4. Fejlődési trendek a kulturális ágazatokban

A költségvetés 173 443 millió Ft-ot költött folyó áron kulturális célokra 2007-ben, ugyanannyit, mint a megelőző évben, ami az inflációt figyelembe véve a kulturális célokra fordítható kiadások reálértékének csökkenését jelenti. A kulturális ágazatok²⁸ 2,9%-kal járultak hozzá 2006-ban a nemzetgazdaság bruttó hozzáadott értékéhez, miközben a költségvetés kulturális célú ráfordításainak összege a bruttó hozzáadott érték 0,84%-át tette ki. Ez az arányszám 2001–2004 között stagnált, majd minden évben csökkent. Másik vetületben: a központi költségvetés kiadási főösszegének 2%-át jelentették a kulturális célú kiadások, azaz a kultúra a költségvetési kiadásokból bruttó hozzáadott értékbeli arányánál szerényebb mértékben részesedett.

A költségvetés kulturális kiadásainak alakulása a bruttó hozzáadott érték százalékában (1990–2007)

Forrás: Magyar statisztikai évkönyvek. KSH.

A költségvetés kulturális kiadásainak legnagyobb része, 57,5%-a a közművelődési intézmények (művelődési házak, könyvtárak, múzeumok) fenntartását szolgálta. A művészeti tevékenység támogatására a kiadások 23,3%-át fordították. A színházak 26 milliárd Ft, a zenei és táncművészeti tevékenység 12 milliárd Ft támogatásban részesült 2007-ben. A rádió-televízió műsorszolgáltatás aránya a kulturális költségvetésben 1,5% (2,8 milliárd Ft) volt. A könyv-, zenemű- és lapkiadás támogatása a kulturális költségvetés mindössze 1%-át tette ki, ami 1,7 milliárd Ft támogatást jelentett.

Az alábbiakban a magyar gazdaságban számottevő gazdasági, foglalkoztatási súlyt képviselő kulturális ágazatok elmúlt években tapasztalható, fontosabb magyarországi fejlődési trendjeiről kívánunk képet adni a kulturális statisztika tükrében²⁹ – a teljesség igénye nélkül.

²⁸ A szoftverek nélkül számított primer szerzői jogi ágazatok és a részleges szerzői jogi ágazatok közül a múzeumok bruttó hozzáadott értékének figyelembevételével.

²⁹ Az elmúlt évek trendjeinek felvázolása során a KSH e tárgyban megjelent kiadványaiban, évkönyveiben foglalt adatokra támaszkodtunk.

4.1. Sajtó és irodalom

4.1.1. Sajtó

Az elmúlt évtizedben a sajtópiac³⁰ számára *nagy kihívást jelentett az internet rohamos terjedése*. Általános tendencia az online sajtó látogatottságának növekedése és a nyomtatott sajtótermékek átlagos példányszámának csökkenése. A hagyományos, nyomtatott sajtótermékek ingyenesen elérhető online változatai mellett sokféle honlap és portál biztosítja a különböző tartalmakhoz való hozzáférést.

Az *online sajtótermékek* közül – a *Medián* webaudit adatai szerint (<http://webaudit.hu/>) – az „*Origo*” hírportál oldalainak látogatottsága a legmagasabb, ez 2008 áprilisában naponta közel 3 millió látogatást jelentett. A „*Startlap*”-ot átlagosan 2,4 millióan, az „*Index*”-et 1,5 millióan látogatták naponta. A nyomtatott sajtótermékek szinte mindegyike rendelkezik már online változattal. A napilapok online oldalainak látogatottsága is folyamatosan növekszik: a „*Népszabadság*” meghaladta az 50 ezret, a „*Magyar Nemzet*” a 80 ezret, a „*Blikk*” a 110 ezret 2008-ban. A leglátogatottabb internetes portálok között nagyobb számban találhatók meg a vezető hírportálok mellett a gazdasági jellegű honlapok, valamint a közéleti funkciót betöltő közösségi portálok, míg a nyomtatott sajtótermékeken belül a heti- és havilapok jelentős része szórakoztató, magazinjellegű kiadvány.

A *nyomtatott sajtótermékek száma* az ezredforduló óta növekedett: a megjelent lapok száma a mélypontot jelentő 2000. évi 580-ról 2004. évre 911-re emelkedett, azóta a volumen 850-900 körül stabilizálódott. Mivel a napilapok száma az ezredforduló óta lényegében nem változott (36-37), a heti, kétheti, illetve a havilapok számának változása határozta meg a kiadott sajtótermékek 2004-ig növekvő, majd azt követően csökkenő számát. 2007-ben 186 hetilap, 57 kétheti és 292 havilap jelent meg. A nagyszámú sajtótermék arra utal, hogy a lapkiadók az olvasóközönséget a kínálat bővítésével igyekeznek megtartani.

A kiadott sajtótermékek megjelenési *példányszáma* 2000-hez képest 2007-ben mintegy 20%-kal megnőtt, így 2007-ben elérte a 1196 milliót. A napilapok példányszáma 2007-ben 619 millió, a hetilapoké 420 millió, a kétheti lapoké 64 millió és a havilapoké 71 millió volt. Az ezer lakosra jutó megjelenési példányszám tekintetében is növekedés volt regisztrálható 2006-ig, viszont az egy sajtótermékre jutó átlagos példányszám csökkent.

³⁰ A sajtópiac bemutatásához felhasznált irodalom a következő: Könyv és lapkiadás, 2008. KSH, Statisztikai tükör, 2009. május 14.; Nyomtatott és on-line sajtótermékek. KSH, Statisztikai tükör, 2007. február 28.; Nyomtatott és on-line sajtótermékek. KSH, Statisztikai tükör, 2008. május 28., *Incze Kinga*: Médiapiaci körkép 2007. Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet, Budapest, 2008.

A sajtótermékek száma, példányszáma 2000–2007 között

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sajtótermékek száma	580	669	713	806	911	901	850	880
Sajtótermékek példányszáma (millió)	996	1090	1020	1064	1126	1197	1329	1196
Ezer lakosra jutó átlagos megjelenési példányszám	1605	1753	1741	2016	2132	2260	2900	2697

Forrás: Magyar statisztikai évkönyvek. KSH

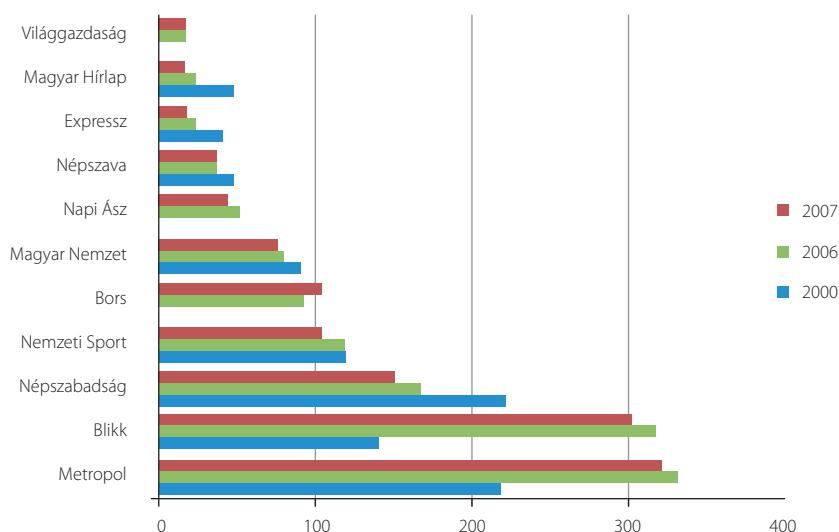
Az országos megjelenésű és megyei napilapok száma 2007-ben 37 volt. A napilapok megjelenési példányszáma 2005-höz képest 2007-ben mintegy 6%-kal csökkent. Az országos megjelenésű lapok toplistáját az ingyenes „Metropol” vezeti, ezt követi a „Blikk”, a „Népszabadság”, „Bors” és a „Nemzeti Sport”. Míg a „Metropol” és a „Blikk” példányszáma 2000 és 2005 között jelentősen emelkedett, a vezető helyet betöltő „Népszabadság” példányszáma folyamatos csökkenést mutatott. A megyei lapok esetében drasztikus példányszámváltozás nem volt regisztrálható. A legnagyobb példányszámú megyei napilap a „Kisalföld” volt mintegy 80 ezer körüli példányszámmal.

A nyomtatott sajtóban a fogyasztók a minőségi lapokkal szemben a bulvár-, illetve a magazintartalmakat preferálták. Az országos napilapok piacán belül a minőségi lapoknál tovább folytatódott 2007-ben az olvasók számának visszaesése, ami együtt járt az egy lapszámra jutó olvasók számának csökkenésével is. Az országos napilapokon belül a gazdasági lapok („Világ gazdaság”, „Napi Gazdaság”) a napilappiac sikerebb területét képviselik. A megyei lapok piaca is zsugorodott, de az egy lapszámra jutó olvasószám valamivel magasabb az országos napilapokénál (4 fő/lapszám).

A heti- és havilapok összesített példányszámának növekedése elsősorban nem az egyes lapok példányszámának emelkedéséből, hanem új, alacsonyabb példányszámú lapok megjelenéséből adódik. A heti- és havilapok toplistájának élén 2008-ban a következő sajtótermékek állnak: a legnagyobb példányszámú hetilapok a „Story”, a „Nők Lapja”, a „Színes RTV”, a legnagyobb példányszámú havilapok a „Readers Digest”, a „Joy”, a „Kiskegyed konyhája”.

A nyomtatott sajtó kb. 140 milliárd Ft nagyságú piacot jelent, amelynek bevételei egyrészt reklámbevételekből, másrészt terjesztési bevételekből (80 milliárd Ft) származnak. A sajtóreklámokra fordított költségvetés becslült összege 2007-ben 68 milliárd Ft volt. Ezzel a sajtó a televíziópiac után a második legnagyobb reklámipari szegmens. A sajtó részesedése a reklámbevételekből elérte a 36%-ot. A lapok listaáras reklámbevételi toplistáját a „Metropol”, a „HVG”, a „Népszabadság” hármasa vezeti. Az internetes reklámbevételek példátlanul magas, 15-20%-os növekedést mutatnak, így a reklámtortából már 7,5%-ot hasítanak ki.

Az országos megjelenésű napilapok átlagos megjelenési példányszáma

Forrás: Nyomtatott és on-line sajtótermékek. KSH, Statisztikai tükör, 2008. május 23.

4.1.2. Könyvpiac

A hazai könyvpiac³¹ nagyságát mutatja, hogy az 1998–2008 között eltelt tíz esztendőben Magyarországon összesen 125 336 könyv és füzet jelent meg 451 millió példányban, ami évente átlagosan 12 ezer körüli műszámot jelentett.

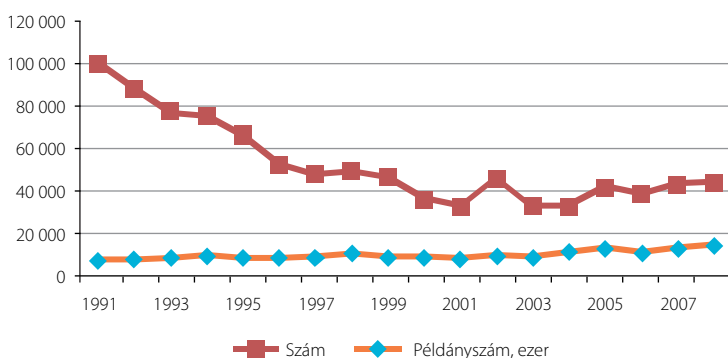
2006 óta mind a kiadott művek száma, mind a példányszáma enyhén növekedett. A kiadott könyvek és füzetek átlagos példányszáma az elmúlt 10 évben a 4927 (1999-ben) és 2793 (2004-ben) között hullámzott. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése (MKKE) adatai szerint a folyó áron mért könyvforgalom ugyan 2008-ban 1%-kal, illetve 2007-ben 2%-kal volt magasabb a megelőző évinél, de az infláció figyelembevételével a magyar könyvpiaci forgalom zsugorodott, sőt 2009 első negyedévében visszaesett.

A könyvpiaci forgalom szerkezetének jellemzője, hogy a piacon a közoktatási tankönyvek és nyelvkönyvek értékesítése – megőrizve korábbi első helyét – az összforgalom 25,5%-át tette ki. Az ismeretterjesztő könyvek a teljes forgalomból 24,1%-kal részesed-

³¹ A könyvpiac bemutatásához felhasznált irodalom a következő: Könyv és lapkiadás, 2008. KSH, Statisztikai tükör, 2009. május 14.; Bekeményítenek a könyvkiadók: önszerveződés és nyilatkozat. HVG, 2009. április 21., Cultural statistics 2007. EUROSTAT; A könyvkiadás adatai (1997–2006). KSH, Budapest, 2007; A magyarországi könyvforgalom 2008-ban. MKKE; Elemzés a hazai online könyvpiacról. Századvég Alapítvány, Budapest; Két új üzleti modell a könyvpiacra. Kiszaló, 2009. május 23., Megtorpant a könyvpiac is. Népszabadság, 2009. március 25.; Sokk és árháború a könyvpiacra. HVG, 2009. június 5.; Verlags- und Druckgewerbe in der EU. Statistik kurz gefasst, EUROSTAT, 2006/6.

tek, így a forgalom visszaesése miatt piaci pozíciójuk romlott. A szépirodalmi művek a teljes könyvpiac 17,8%-át tették ki, megőrizve nemzetközileg is elismerésre méltó pozíciójukat. A szakkönyvek, tudományos művek, lexikonok, szótárak, egyéb felsőoktatási kiadványok esetében folytatódott az elmúlt években tapasztalható piacvesztés, a teljes forgalomból való részesedésük csak 10,6%-ot ért el. A gyermek- és ifjúsági könyvek forgalmuk növekedése következtében nagyobb teret nyertek a könyvpiacra, részesedésük az összforgalom 12,7%-át tette ki.

A könyvek és füzetek számának és példányszámának alakulása

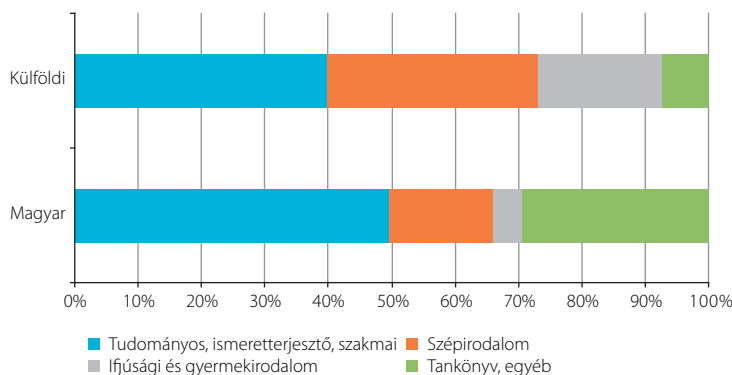
Forrás: KSH

2008-ban a kiadott könyvek és füzetek száma 15 255, a példányszám pedig 44 millió volt. A kiadók részéről tapasztalható törekvés a könyvcímek számának növelése, ami túlkínálatot okoz. A könyvforgalom stagnálása, illetve visszaesése tehát túl sok könyvcím mellett következett be, ami fokozta a könyvpiaci versenyt.

Az összes kiadott könyv és füzet között az előző évhez képest emelkedett a tankönyvek, szakmai könyvek, ugyanakkor csökkent az ismeretterjesztő művek száma és példányszáma. A szépirodalmi művek esetében a kiadott művek száma ugyan növekedett, de példányszámbeli csökkenés volt regisztrálható.

Az utóbbi években a *művek egyharmada* (2008-ban 30,6%-a) *külföldi szerzőktől származott* (a külföldi művek háromnegyede amerikai, angol és német). A külföldi szerzők részesedése a példányszámot illetően 37,7% volt. A kiadott könyvek 69,4%-a magyar szerzőktől származott. A magyar művek 49,7%-a tudományos, ismeretterjesztő, szakmai kiadvány volt. A magyar szerzők esetében a tankönyvek részesedése 29,4%, a szépirodalom aránya 16,1% volt. A külföldi művek esetében a tudományos, ismeretterjesztő, szakmai kiadványok aránya 40%, a szépirodalmi műveké 33,1% volt. Az ezredforduló óta duplájára nőtt az idegen nyelven kiadott művek száma, 2008-ban 1312 ilyen mű jelent meg.

A megjelent könyvek és füzetek megoszlása a magyar és külföldi szerzők között a művek fajtája szerint (2008)

Forrás: KSH

A magyar könyvpiac *kiadói koncentrációja* az elmúlt évekhez hasonlóan erős volt. A kiadók összforgalmának 58,3%-a 14 cégtől származott 2008-ban, és 77,2%-át 40 kiadó adta. A könyvkereskedelem négy nagy szereplője a „Libri”, az „Alexandra”, a „Líra” és az elsősorban internetes eladásokból élő „Bookline” (új jelenség az internetes könyvpiac fellendülése). Az „Alexandra” és a „Líra” kiadókat is magában foglal.

Az állami költségvetés kulturális kiadásaiból 2007-ben a könyv-, zenemű és lapkiadás részesedése mindössze 1%, 1,7 milliárd Ft volt. Az alacsony költségvetési hozzájárulás mellett a könyvek árát elsősorban a piaci viszonyok (erőviszonyok) alakítják. A kereslet csökkenése folytán előálló érzékeny piaci helyzetben *kieleződött a könyvkiadók és a nagy könyvterjesztők árrésvitája*. A kiadók a 90-es évek előtti időkben meghonosított bizományosi rendszer és a magas, 45-50% fölötti árrések további emelése ellen emelik fel szavukat. Az MKKE-n belül megalakult Független Kiadói Tagozat közleménye szerint az elmúlt 15 évben a bizományosi árrés átlagosan 15%-kal emelkedett. Így a könyv árbevételének fele a kereskedőnél marad, a másik felén a nyomda, a szerző és a kiadó osztozik. A bizományosi árrés további emelése nem elfogadható. A külföldi gyakorlat a bizományosi rendszer és a fix értékesítés kombinációja, valamint a hazainál alacsonyabb árrés.

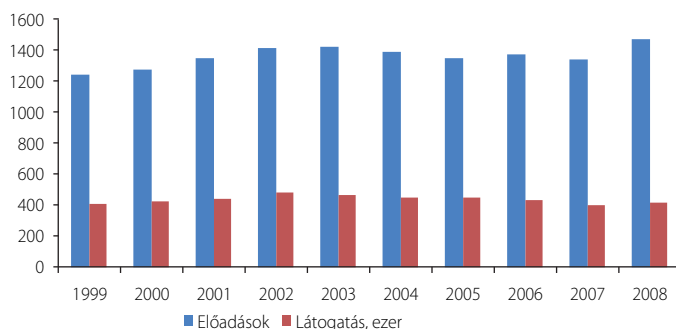
Az Eurostat 2007. évi kulturális statisztikai évkönyve szerint az EU 27 tagországában a könyvkiadói és sajtó ágazatban tevékenykedett a vállalkozások 2,6%-a és a foglalkoztatottak 2,1%-a, továbbá a hozzáadott érték 2,7%-át ebben az ágazatban állították elő. A sajtó és irodalom ágazat forgalmának 38,4%-át a napilapkiadás, 34,1%-át a folyóiratkiadás, valamint 27,5%-át a könyvkiadás jelentette. Magyarországon a könyvkiadói tevékenység piaci részesedése az EU-átlagnál valamivel magasabb, az ágazat forgalmának egyharmadát (33,5%) tette ki. A kiadói szektor az európai országokban általában magas koncentrációt mutatott, így például az Egyesült Királyságban 100 nagyvállalat állította elő a szektor hozzáadott értékének több mint 70%-át.

4.2. Zene, színművek, opera

4.2.1. Zene- és hangfelvétel

A *hangverseny-látogatások* csökkenő trendjében az életszínvonal, a jegyárak alakulása mellett az otthoni zenehallgatás³² bővülése is szerepet játszik. A hangversenyek száma az ezredfordulót követően 1400 volt évente. A koncertlátogatások száma 2002 és 2007 között enyhén csökkent, majd 2008-ban valamelyest növekedett, elérve a 416 ezret. Az ezer lakosra jutó látogatók száma 2008-ban mindössze 41 volt, ami arra utal, hogy a *lakosságnak csak egy szűk rétege jár hangversenyekre*: az ezer lakosra jutó színházlátogatók száma a koncerthallgatók 10-szeresét, a mozilátogatóké több mint 20-szorosát tette ki.

A hangversenyek és látogatások számának alakulása

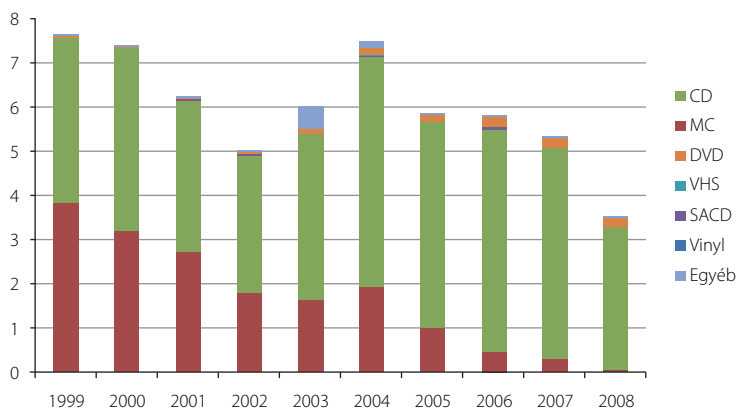

Forrás: KSH

A *Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége (MAHASZ)* adatai szerint 2004 óta tartó tendencia a *magyarországi hanglemezpiac folyamatos zsugorodása*. 2008-ban összesen 3,5 millió hanghordozó került értékesítésre, ami az előző évi eladásokhoz képest közel egyharmaddal történő eladáscsökkenést jelentett.

³² A zenepiac bemutatásához felhasznált irodalom a következő: Magyarország számokban. 2007, KSH, Budapest, 2008; IFPI Digital Music Report 2009, Summary; Audiovisueller Markt in Europa auf 99 Milliarden Euro geschätzt. Pressemitteilung Europäische Audiovisuelle Informationsstelle. Strassburg, 16. November 2004; Zenepiaci elemzés. MAHASZ, 2009. szeptember 18.

Hanghordozók értékesítése típus szerint 1999–2008 (millió db)

Forrás: MAHASZ

A hanghordozók piaci szerkezete az elmúlt évek során alapvetően megváltozott. A 90-es évek elején még szinte egyeduralmú kazettaértékesítés drasztikus mértékben lecsökkent. Az ezredforduló táján fejlődésnek indult zenei DVD-lemezek értékesítése is megtorpant. Az értékesített hanghordozók 92%-a CD volt 2008-ban, azaz 3,2 millió darab talált gazdára.

A hazai hanghordozópiac drámai visszaesésének okai között első helyen áll a CD-másolás elterjedése. A becslések szerint Magyarországon minden megvásárolt zenei CD-re legalább 3-4 másolat jut. További probléma az ipari szintű hamisítványok terjesztése.

Az *International Federation of the Phonographic Industry* (IFPI) 2009. évi jelentése szerint, amely korábban a szerzők és kiadók engedélye nélkül történő zeneletöltések arányát 95%-ra becsülte, a nemzetközi zeneipar új üzleti modellre kezd átállni. A fogyasztó számára növekvő arányban kínálnak új szolgáltatásokat vezető technológiai partnereikkel. A digitális zenei forgalom 2008-ban 25%-kal növekedett, a hanghordozó-eladások gyorsan növekvő hányadát tette ki a digitális (online, mobil) zenei forgalmazás: 2007-ben 15%, 2009-ben már 20% volt a részesedése.

A fejlett országok piaci tapasztalatai szerint a digitális zeneforgalmazás mint új értékesítési csatorna megjelenése és forgalmának dinamikus növekedése (ilyen az internetes letöltéseket kínáló legális zeneáruházak, illetve a mobiltelefonra szabott zenei szolgáltatások) részben ellensúlyozni képes a hagyományos hanghordozók piacának visszaesését. A MAHASZ szerint hazánkban egyelőre meglehetősen szűk a legális digitális zenepiac, de ennek fejlesztése elengedhetetlen, mivel legális csatornák szűkében inkább az illegális piac bővül a hazai internetellátottság növekedésével.

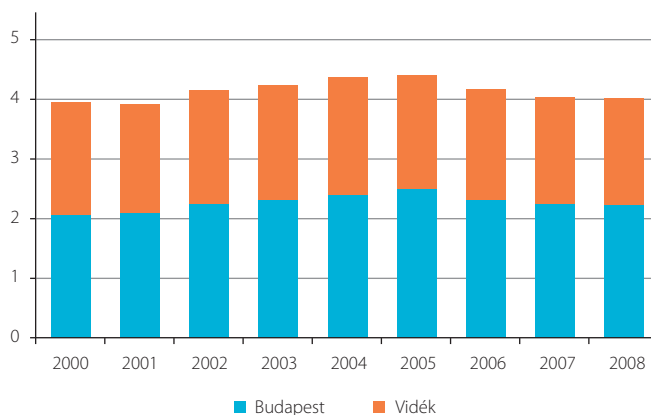
4.2.2. Színházak

A színházi tevékenység³³ fejlődő trendet mutatott 2000-tól kezdődően az évtized közepéig, majd 2005-től a zsugorodás jelei figyelhetők meg, ami megmutatkozott a színházi tevékenység olyan mutatóinak alakulásában, mint a színházlátogatások, illetve a színházi előadások száma.

A színházi intézményrendszer az elmúlt tíz évben nem mutatott jelentős változást. A *színházak száma* a 2000-ben regisztrált 52-höz képest 2007-ben 56-ra növekedett, majd 2008-ban ennél kettővel kevesebb volt. Az alternatív és független színházak nélkül 2008-ban összesen 54 intézmény volt, amiből 22 budapesti, és a többi vidéki. A fővárosban lényegében nem változott a színházszám, az ország többi részén viszont 12-vel emelkedett. A színháztermek száma nyolccal lett kevesebb, az összesen 113 teremből 48 budapesti volt. A férőhelyek száma 2000 és 2007 között 2 ezerrel bővült, és elérte 32 ezret, ami az előző évhez képest 6%-os növekedést jelentett. Mind a fővárosban, mind a vidéki intézményekben 1000-1000 hellyel bővítették 2007-ben a férőhelyek számát.

A *színházlátogatások száma* 2000 és 2005 között 3937 ezerről 4412 ezerre, tehát 12%-kal növekedett, majd 2005–2007 között mintegy 8%-os csökkenést mutatott; 2007-ben az előző évhez képest 2,6%-os volt a visszaesés. A látogatások csökkenése mind a fővárosi, mind a vidéki színházakat érintette. Az ezer lakosra jutó látogatások száma 2007-ben 403 volt, az előző évinél 2,4%-kal kevesebb.

A színházlátogatások számának alakulása (millió)

Forrás: A színházak tevékenysége. KSH, Statisztikai tükör. 2009. április 28.

³³ A színházi tevékenység bemutatásához felhasznált irodalom a következő: A színházak tevékenysége. KSH, Statisztikai tükör, 2009. április 28.; Magyarország számokban, 2007. KSH, Budapest, 2008.

Az előadások száma 2000 és 2005 között 12 600-ról 14 300-ra nőtt, 2007-re 13 400-ra csökkent, majd 2008-ban 14 ezerre növekedett ismét. Az előadások közel felét a főváros színházaiban rendezték meg.

A színházlátogatások 32%-a pénztári jeggyel, 28%-a bérlettel, 35%-a közönségszervezőn keresztül, a fennmaradó hányad pót- és tiszteletjeggyel történt 2007-ben. Az előző évhez képest 3,2%-kal csökkent a pénztári jegyek használatának részaránya, miközben a bérletké 2,3 és a közönségszervezők igénybevétele 0,8%-kal nőtt.

Az előadások és a látogatások regionális eloszlása nagy egyenlőtlenséget mutat. A Közép-Magyarország régióban rendezték meg az összes előadás 48%-át 2007-ben. A látogatások számának alakulása még nagyobb koncentrációt jelzett, ugyanis 57%-át a Budapestet is magában foglaló Közép-Magyarország régió adta.

A költségvetés színházakra fordított kiadásai 2007-ben az előző évhez képest folyó áron 3,5%-kal nőttek, és így 26,3 milliárd Ft-ot tettek ki. Ez az összeg az összes kulturális kiadás 15%-át jelenti, azaz a GDP 1 ezrelékét.

A KSH adatai szerint 2007-ben a színházak (alternatív és független színházak nélkül) összes bevétele 36,8 milliárd Ft volt, ami folyó áron 1,8%-kal kevesebb, mint az előző évben. A bevételek 66%-át a fenntartói éves támogatás biztosította, 19%-át a jegybevétel, a fennmaradó részt egyéb (pályázati, egyéb költségvetési és önkormányzati, szponzori, vállalkozási stb.) források.

4.3. Filmalkotás és videó

4.3.1. Mozi, film

Az ezredfordulót követő években tovább *folytatódó trend*³⁴ a hazai mozik hálózatának *zsugorodása*. Az intézményhálózat tulajdonosi és szerkezeti átalakulásával párhuzamosan, az otthoni filmnézés térhódításának időszakában a magyarországi *mozitermek száma* 2000 és 2008 között 564-ről 394-re csökkent, azaz 170-nel lett kevesebb. Egyedül Budapesten – ahol a multiplex mozik a legelterjedtebbek – emelkedett valamelyest 2000 és 2007 között a termék száma (125-ről 132-re), míg a többi városban 296-ról 249-re, a községekben pedig 143-ról 26-ra csökkent a számuk. Az intézményhálózat *zsugorodása* következtében 2000 és 2007 között 109 ezerről 78 ezerre esett vissza a mozik befogadóképessége. Míg azonban a fővárosban közel 1300-zal, a többi városban pedig több mint 15 ezerrel nőtt a mozik befogadóképessége, a községekben 16 ezerrel csökkent.

A budapesti multiplexek elterjedésének egyik következménye, hogy a *területi koncent-*

³⁴ A filmpiac bemutatásához felhasznált irodalom a következő: Die Kulturwirtschaft und kulturelle Aktivitäten in der EU27. Eurostat, Pressemitteilung, 27 Oktober 2007; Magyarország számokban, 2007. KSH, Budapest, 2008; Marad a filmes adókedvezmény. Napi gazdaság, 2008. május 5.; Mozik és filmek adatai, 2001–2005. KSH, Budapest, 2006; Mozik, filmek. KSH, Statisztikai tükör, 2007. szeptember 26.; Módosulnak a filmtörvény támogatási szabályai. HVG, 2008. május 6.; Nem tetszik az Uniónak a magyar filmtámogatás. Napi Online, 2007. október 16.; Rekordhöhe für EU Filmproduktion sowie starke Besucherzahlen für europäische Filme in 2008. Pressemitteilung Europäische Informationsstelle, Europarat Straßburg, 11. Mai 2009.; Pörög az európai filmgyártás. Világgazdaság, 2009. május 13.

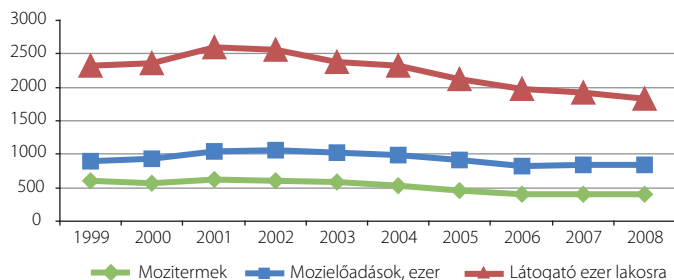
ráció magas, mind a termék számát, mind a befogadóképességet tekintve lényeges különbségek mutatkoznak. 2007-ben a 400 moziterem 33%-a (130 terem) volt Budapesten, az országos befogadóképesség közel egyharmadát (30%, megközelítően 24 ezer férőhely) a fővárosi mozik termei adták. Ezzel ellentétben, a többi városban és a községekben a kisebb, zömében egytermes mozik látogatására van lehetőség.

A *mozielőadások száma* 2000 és 2008 között 372 ezerről 441 ezerre, tehát mintegy 69 ezerrel növekedett. A filmvetítések területi koncentrációja magas: az előadások közel fele a fővárosi mozitermekben volt látható, és csak elenyésző hányadukra került sor (2007-ban ezer előadás) a községekben.

A *moziba járók száma folyamatosan csökken*. Míg az ezredfordulón a 372 ezer előadásnak több mint 14 millió látogatója volt, addig 2007-ben mindössze 10,9 millió volt a látogatások száma. Ez azt is jelenti, hogy az ezer lakosra jutó mozilátogatások száma az ezredfordulós 1426-ról 2008-ra 986-ra csökkent. A magyar filmek hazai népszerűségét tükrözi, hogy a *magyar filmeket látogatók aránya* 2000 és 2007 között 8,7%-ról 10,9%-ra *nőtt*. Ennek következménye, hogy míg az összes előadásra jutó átlagos nézőszám összesen nem érte el a 27-et, addig a magyar filmek esetében ez 2006-ban meghaladta a 32-t.

Az EU tagországaiban a 2007-ben tapasztalt visszaeséssel szemben 2008-ban mintegy 0,5%-kal nőtt a mozilátogatók száma, elérve a 924 milliót. A 27 tagország közül 18 országban nőtt a nézőszám. Franciaországban – elsősorban a nemzeti filmgyártásnak köszönhetően – 2008-ban egyedülálló, mintegy 12 milliós nézőszám-növekedés volt megfigyelhető. Magyarországon ugyanakkor jelentős, 6,9%-os visszaesés volt regisztrálható.

A mozitermek, előadások és látogatások számának alakulása 1999–2008 között

Forrás: KSH

A mozik 2005-ben 51 300 alkalommal vetítettek magyar filmeket, ez az összes előadás mintegy 11%-a volt. A magyar filmekből származó jegybevétel 2005-ben meghaladta az 1,1 milliárd forintot, ami szintén 11%-os arányt jelentett.

Az ezredforduló óta évente átlagosan valamivel több mint 200 új filmet mutattak be a magyar filmszínházak. Ezek jelentős hányada (mintegy fele) amerikai produkció, a francia, a magyar és a brit játékfilmek az összes bemutatott film mintegy negyedét adják. 2007-ben 28 új magyar játékfilmet mutattak be, ami az összes bemutatott film 14%-át

jelentette, és a 2005. évihez képest az új magyar bemutatók száma 11-gyel növekedett. A nézők mintegy 70%-a amerikai filmre vált jegyet. 2006-ban Magyarországon 152 (2005-ben 370) film készült el, nem egészen 9 ezer percnyi műsoridőben. E filmek jelentősebb része (a 152-ből 95) volt rövidfilm, 57 pedig egész estés film.

Az *European Audiovisual Observatory* 2008. évi jelentése szerint 2008-ban 878 játékfilm és 267 dokumentumfilm készült, ami a dokumentumfilmek és a nemzeti játékfilmek terén egyaránt erőteljes növekedést (+58, ill. +43) jelentett az előző évhez képest. Számos európai országban ért el komoly sikereket a nemzeti filmgyártás; 27 tagállam közül 16-ban a hazai produciók száma emelkedett. A növekedés Írországra (+37), Franciaországra (+11) és Spanyolországra (+9) volt a legnagyobb. Az EU tagországokban átlagosan 28% volt a hazai produciók aránya a filmpiacon. A vezető filmhatalomnak minősülő Franciaországban a nemzeti filmek aránya 2008-ban meghaladta a 45%-ot, Csehországban a 39%-ot. A magyar filmek ennél jóval szerényebb részesedéssel vannak jelen a belföldi piacon.

A hazai filmproduciók piaci részesedése az EU néhány tagországában (2008, %)

Franciaország	45,4
Csehország	39,6
Nagy-Britannia	31
Olaszország	29,3
EU	28,4
Németország	26,6
Lengyelország	25,44
Finnország	23,7
Hollandia	17,9
Szlovákia	15,6
Magyarország	11,4

Forrás: Világgazdaság, 2009. május 13., 5. oldal

Magyarországon a 2004-ben bevezetett *filmtámogatási rendszer* ösztönzőleg hatott a hazai filmgyártásra, ami megmutatkozik abban is, hogy az ágazat hozzáadott értékének 2002 és 2006 között az évi átlagos növekedése 3,1% volt. Az Országgyűlés 2008-ban módosította a mozgóképről szóló törvényt, így – az európai uniós szabályoknak megfelelően – csak meghatározott kulturális tartalmú filmek juthatnak támogatáshoz.

A mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény módosítását a magyar filmtámogatási szabályok európai uniós szabályokkal történő összehangolása tette indokolttá. Az Európai Bizottság a felülvizsgálat során a közvetlen támogatási intenzitással és az adókedvez-

mény-rendszerrel kapcsolatosan fogalmazott meg olyan elvárásokat, amelyek szükségessé tették a filmtörvény pontosítását.

A 2004. évi filmtörvény alapján a filmgyártás után elszámolt adókedvezmény 2004-ben 562 millió Ft, 2005-ben 3,2 milliárd Ft, 2006-ban 1,95 milliárd Ft volt. A törvény-módosítás következtében ezek várhatóan 15-20%-kal csökkennek. A közvetlen támogatások kisebb tétel jelentenek.

A *Magyar Mozgóképek Közalapítványon* keresztül adott közvetlen és az adókedvezményen keresztül biztosított közvetett állami támogatások alapvető konstrukciója változatlan maradt. A módosítás elsősorban annak a feltételrendszerét teremtette meg, hogy az állami támogatások bizonyíthatóan kulturális célokat szolgáljanak. Azt, hogy egy film eleget tesz-e a kulturális követelményeknek, a törvényben felállított pontrendszer alapján határozzák meg.

A jogszabály értelmében közvetlen és közvetett támogatás csak a film gyártási költségének feléig adható, koprodukciós alkotásoknál a magyar hozzájárulás 50%-a a limit. Ez alól kivételek az alacsony költségvetésű filmek, ahol 90% a támogatás felső határa, feltéve, hogy a gyártási költség a magyar filmeknél nem több 237 millió, míg a magyar részvételű koprodukcióknál 467 millió Ft-nál (korábban egységesen 500 millió Ft volt a határ). Ún. „nehéz filmnek” a szabályozás szerint az minősül, amelynek várhatóan nem térül meg a gyártási költsége. Itt a támogatás aránya szintén 90%, de minden további megkötés nélkül. Sőt, a támogatás a gyártási költség egésze is lehet, ha a film a kulturális sokszínűséget szolgálja. Az új rendelkezés kizárólag a törvénymódosítás hatálybalépését követően³⁵ nyilvántartásba vett filmekre vonatkozik.

³⁵ A 2008. évi XXXVIII. törvény 2008. július 31-én lépett hatályba.

5. A szerzői jogi szabályozás változása³⁶

Az előző fejezetekben bemutatott szerzői jogi ágazatok számára általános keretet ad a hazánkban *hatályos szerzői jogi szabályozás*, tehát a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.). A magyar szerzői jogi szabályozásról részletes áttekintést nyújtott a szerzői jogi ágazatok gazdasági szerepéről 2005. évben publikált kiadvány,³⁷ ezért jelen fejezet a szerzői jogi törvény módosításáról szóló 2008. évi CXII. törvény fontosabb elemeinek bemutatására vállalkozik.

5.1. A nyilvános haszonkölcsönzésre vonatkozó szabályozás újraalkotása

A módosítás elsődleges célja a nyilvános haszonkölcsönzésre vonatkozó szerzői jogi szabályok és a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokról szóló, a 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvvel egységes szerkezetbe foglalt 92/100/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv közötti összhang megteremtése volt. A korábbi szerzői jogi szabályozás ugyanis a díj megfizetése alól lényegében valamennyi nyilvános haszonkölcsönzést végző intézményt mentesítette, ezzel kiüresítve a szerző erre vonatkozó jogát. Figyelembe véve, hogy hasonló szabályozási megoldások miatt az Európai Bizottság már több tagállam ellen is eredményesen indított kötelezettségzegési eljárást, ezért a módosítás elsősorban azt a célt szolgálta, hogy egy hasonló eljárás megindítása Magyarország ellen elkerülhető legyen.

Az új szabályozás a kizárólagos engedélyezési jog alóli kivételként jelöli meg az irodalmi műveket és kottákat, amelyeknél díjigény keletkezik (nem pedig engedélyezési jog), amennyiben azokat nyilvános haszonkölcsönzést végző könyvtárakban végzik. Ez alól a 39. § ad kivételeket kizárólag az országos szakkönyvtárak esetében. (Természetesen a nem nyilvános haszonkölcsönzést végző könyvtáraknál továbbra is az engedélyezési jog az irányadó e műveknél is.)

A díjakat a kultúráért felelős minisztérium költségvetéséből közvetlenül kell fedezni, a miniszter által felügyelt költségvetési fejezetben külön törvényi soron meghatározott összegből. A díjak forrása tehát nem a felhasználói kör, hanem a központi költségvetés.

A szerzők díjigényüket csak közös jogkezelő szervezetük útján érvényesíthetik, díjukról csak a felosztás időpontját követő hatállyal, a rájuk jutó összeg erejéig mondhatnak le. A díjigény érvényesítéséhez szükséges, hogy a közös jogkezelő szervezet megfelelő adatokkal rendelkezzen a könyvtárak ezen tevékenységéről. Célszerűségi szempontok miatt az ezzel járó adminisztrációs kötelezettség nem az összes könyvtárat terheli. Az adatszolgáltatásra kötelezett, reprezentatív könyvtárak körét, illetve a díj megállapításához és felosztásához szükséges adatokat a kultúráért felelős miniszter rendeletben állapítja meg. A díjakat a kijelölt könyvtárakból származó adatok alapján, a kölcsönbeadásokra tekintettel kell megállapítani és felosztani. A könyvtárak a tárgyévet követő első naptári

³⁶ A szerzői jogi szabályozás változásáról szóló 5. fejezet szerzője dr. Kiss Zoltán, az MSZH osztályvezetője.

³⁷ *Penyigey Krisztina–Munkácsi Péter* [2005] „A magyar szerzői jog” című fejezete, 13–21. oldal.

negyedév végéig szolgáltatnak adatokat, és a díj a tárgyévet követő harmadik naptári negyedév első napján válik esedékessé. A közös jogkezelő szervezetnek így megfelelő idő, mintegy fél év áll rendelkezésre a felosztásra.

Hangsúlyozni kell, hogy a díj megállapításához, beszédéséhez és felosztásához szükséges adatokat 2011. január 1. napjától kezdve kell gyűjteni, ennek alapján a díjakat 2012-ben kell először felosztani.

5.2. Árva művekkel kapcsolatos felhasználások engedélyezése

Az Szjt. újonnan beiktatott 57/A–D. §-ának előzménye a kulturális anyagok digitalizálásáról és online hozzáférhetővé tételéről, valamint a digitális megőrzésről szóló, 2006. augusztus 24-i 2006/585/EK bizottsági ajánlás, amelynek 6. (a) és (c) alpontja javasolja a tagállamok számára, hogy hozzanak létre mechanizmusokat az árva művek felhasználásának megkönnyítésére, illetve támogassák a köztudottan árva művek és a közkincsbe tartozó művek listáinak elérhetőségét. Árva műről akkor beszélhetünk, ha a szerző személye vagy tartózkodási helye ismeretlen, és emiatt a felhasználás engedélyezése a szerző részéről nem lehetséges.

Az Szjt. a Magyar Szabadalmi Hivatalra, mint a szellemi tulajdon védelméért felelős kormányhivatalra ruhazza az árva művek felhasználására vonatkozó engedély kiadását. Az engedély megszerzésének egyik legfontosabb törvényi feltétele, hogy a kérelmező előzetesen tegyen meg minden lehetséges – az adott helyzetben általában elvárható – lépést a szerző felkutatására. Magyarországon több nyilvántartás és adatbázis segítheti a szerzők és más jogosultak megtalálását, amelyek közül a leghasznosabbak a közös jogkezelő szervezetek nyilvántartásai az általuk kezelt művekről, szomszédos jogi teljesítményekről, illetve a jogosultakról, jogutódokról. Ezek mellett az MSZH által vezetett önkéntes műnyilvántartás és az egyes közös jogkezelő szervezetek részéről működtetett, ugyancsak önkéntes, de nem közokirati, hanem csak magánokirati erővel bíró műregisztráció – alapfunkciójuk mellett – hozzájárulhat a szerző személyének vagy tartózkodási helyének felkutatásához. További keresési irány egy erre vonatkozó hirdetés feladása egy országos napilapban.

A törvényi rendelkezés meghatározza – lényegében bekorlátozza – a felhasználási engedély időkeretét (legfeljebb öt év), területi hatályát (Magyar Köztársaság területe) és terjedelmét (nem kizárólagos, át nem ruházható, további felhasználási engedély adására és a mű átdolgozására nem jogosít).

Az árva mű felhasználása értelemszerűen díjköteles, ugyanakkor ennek szabályozása jelentősen eltér a díjazásra vonatkozó általános szabályoktól. A szerzőt (egyéb jogosultat) megillető díj mértékét – a felhasználás módjához és mértékéhez igazodóan – ebben az esetben az engedélyt adó MSZH állapítja meg, és a felhasználónak – nonprofit jellegű felhasználás esetén – a szerző részére akkor kell megfizetni, amikor személye vagy tartózkodási helye ismertté válik. Üzleti célú, tehát akár közvetve, akár közvetlenül jövedelemszerzésre vagy jövedelemfokozásra irányuló felhasználás esetében viszont a megállapított díjat az MSZH-nál letétbe kell helyezni, és csak ennek megtörténte után kezdheti meg a mű hasznosítását a felhasználó.

A díj megfizetésére vonatkozó igény öt év alatt évül el, amelyet az engedély hatályának megszűnésétől vagy a visszavonásáról szóló határozat jogerőre emelkedésétől kell számítani. Ez a díj független az árva művek engedélyezésével összefüggő eljárás után az MSZH számára fizetendő igazgatási szolgáltatási díjtól, amit külön jogszabály állapít meg.

Az Sztj. szabályozza azt a helyzetet is, ha a jogszerű felhasználás időtartama alatt a jogosult személye, illetve holléte ismertté válik. Ebben az esetben a szerző dönthet akár a felhasználás megtiltása mellett, és meghatározhatja a felhasználás méltányos díját is. Ez a tiltás némiképp hasonlít a mű nyilvánosságra hozatalára adott engedély visszavonásához, amikor a szerző köteles a felhasználónak a nyilatkozat időpontjáig felmerült kárát megtéríteni. Ha a szerző nem tiltja meg a felhasználást, akkor a felhasználás jogszerűen tovább folytatható az engedélyben foglalt időhatárig, de legfeljebb a szerző ismertté válásától számított egy évig, azzal a további megszorítással, hogy a felhasználás ekkortól már nem lépheti túl a szerző ismertté válásának napján meglévő mértéket.

Ha a szerző kiléte, illetve tartózkodási helye az engedély hatályának megszűnése után válik ismertté, a szerzőnek még öt évig biztosít lehetőséget a törvény az MSZH-nál letétbe helyezett díjának követelésére. A kincstári letéti számlán lévő összeg után nem jár kamat. Ha ezalatt az idő alatt a szerző nem jelentkezik a díjért, akkor a jövedelemszerzési célú felhasználások körében a felhasználó által letétbe helyezett díjat annak a közös jogkezelő szervezetnek utalja át az MSZH, amely az ismeretlen, vagy az ismeretlen helyen tartózkodó szerző művének egyéb felhasználását jogosítja. (A jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgáló felhasználások esetében a felhasználónak nem kell megfizetni a díjat.) Ha ilyen közös jogkezelő szervezetből több van, akkor azok egyenlő arányban részesülnek a díjból, ha pedig egyáltalán nincs ilyen szervezet, akkor a díjat a Nemzeti Kulturális Alapnak (NKA) kell átutalni. Az átutalt díjat az NKA az Sztj.-ben előírtak szerint kizárólag a kulturális javak hozzáférhetővé tételére fordíthatja, ennek gyakorlatát a későbbiekben kell majd kialakítani.

Az ötéves elévülési időn belül felbukkant szerző által a díj mértékével kapcsolatban kezdeményezett viták bírósági úton rendezhetők a szerzői jogi perekre irányadó szabályok szerint.

Az Sztj. kizárja e rendelkezések alkalmazását azon művek, illetve felhasználásaik esetében, amelyekkel kapcsolatban a felhasználó által megszerezni kívánt jogot közös jogkezelésben gyakorolják. A közös jogkezelés kiterjeszttségének általános elvéből ugyanis az következik, hogy az e körben érvényesített jogok tekintetében még akkor sem tudnak elárvulni a művek, ha szerzőik ismeretlen helyen tartózkodnak. Ebben az esetben a közös jogkezelő szervezet a felosztási szabályzatában foglaltak szerint jár el az ismeretlen helyen tartózkodó szerző részére ki nem fizetett díjakkal.

A kérelemért a felhasználónak a külön jogszabályban meghatározott igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetnie, amely díj a saját bevételeiből gazdálkodó MSZH költségeit fedezi, és nem tévesztendő össze a felhasználás fejében járó díjjal. Ez a külön jogszabály az árva mű egyes felhasználásainak engedélyezésére vonatkozó részletes szabályokról szóló 100/2009. (V. 8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: rendelet), amely 2009. május 16-án lépett hatályba.

A rendelet meghatározza a tárgyi hatályt, utalva arra, hogy az Sztj. hatálya alá tartozó alkotások és előadóművészi teljesítmények azon felhasználásainak az engedélyezésére

vonatkozó részletes szabályokat adja meg, amelyeknek az engedélyezésére jogosult személy ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodik.

A rendelet foglalkozik a kérelem benyújtásának alaki feltételeivel és tartalmi elemeivel is. Ide tartoznak a kérelemhez csatolandó bizonyítékok, mivel az MSZH az engedélyt csak abban az esetben adja meg, ha ezek megfelelően igazolják, hogy a szerző ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodik. Itt kerültek szabályozásra azok a „többes” esetek is, amikor a mű felhasználásához több szerző engedélye szükséges. Mivel az MSZH által adott speciális engedély nem pótolhatja a többi, ismert, és ismert helyen tartózkodó szerző engedélyét, ilyen esetben a kérelemhez csatolni kell az ismert, és az ismert helyen tartózkodó szerzőkkel kötött felhasználási szerződést is. A 2. § (4) bekezdése szerint egy kérelemben egy mű felhasználása tekintetében adható engedély, amiből az is következik, hogy ugyanaz a kérelem viszont irányulhat több szerző ugyanazon műve felhasználásának engedélyezésére. Több műre vonatkozóan csak akkor lehet egy kérelmet benyújtani, ha az ugyanazon szerző ugyanazon műtípusba tartozó műveinek azonos felhasználási módjára vonatkozik.

Ezt követően a rendelet a bizonyítékokkal igazolandó keresési módok példalódzó felsorolását tartalmazza, amelyek közül a kérelmező belátása szerint választhat, az MSZH pedig mérlegeli, hogy a csatolt bizonyítékok alkalmasak-e annak igazolására, hogy a keresés megfelelő volt.

Az MSZH eljárásaiért fizetendő igazgatási szolgáltatási díj mértéke:

- ♦ 102 500 Ft, kivéve olyan felhasználás engedélyezésére irányuló kérelem esetében, amely sem közvetve, sem közvetlenül nem szolgálja jövedelemszerzés, illetve jövedelemfokozás célját, ebben az esetben a díj 40 000 Ft,;
- ♦ 92 500 Ft, ha a kérelmet az MSZH által rendszeresített formanyomtatványon nyújtják be, kivéve, ha a formanyomtatványon benyújtott kérelem olyan felhasználás engedélyezésére irányul, amely sem közvetve, sem közvetlenül nem szolgálja jövedelemszerzés, illetve jövedelemfokozás célját, ebben az esetben a díj 30 000 Ft;
- ♦ a felhasználási engedély visszavonására irányuló kérelem díja 10 500 Ft.

A rendelet a kérelem esetleges alaki hiányosságainak pótlására, illetve az igazgatási szolgáltatási díj elmaradása esetén a megfizetés pótlására való felhívásra az MSZH számára rendelkezésre álló időtartamot 30 napban, az MSZH által kitűzhető határidő hosszát ugyancsak 30 napban határozza meg, továbbá rendelkezik arról, hogy ezeknek a feltételeknek a hiánypótlás körében való nem teljesítése esetén az MSZH a kérelmet elutasítja. Ha a kérelem az alaki feltételeknek eleget tesz, az MSZH a tartalmi vizsgálatot a kérelmező nyilatkozatai és állításai alapján folytatja le. Az MSZH ezt követően határozatot hoz, és abban az esetben adja meg a felhasználási engedélyt, ha a kérelem mind az alaki, mind a tartalmi feltételeknek eleget tett. Az ügyintézési határidő 2009. december 31-ig 60 munkanap, az ezt követően benyújtott kérelmek tekintetében a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) szerinti általános ügyintézési határidő (22 munkanap) lesz irányadó.

A megadható felhasználási engedély hatályát az Szjt. 57/A. §-ának (1) bekezdése jelöli

ki, de lehetséges az, hogy a kérelmező az itt meghatározottnál szűkebb hatályú engedélyt kérjen. Szükséges külön szabály arra az esetre, ha a műnek több szerzője van. Ebben az esetben ezek engedélyére is szükség van a jogszerű felhasználáshoz. Az MSZH-nak is figyelembe kell venni ezeket a felhasználási szerződéseket, ugyanis az MSZH engedélye akkor sem terjeszkedhet túl az 57/A. § (1) bekezdése szerinti engedély keretein, ha a többi szerzővel kötött felhasználási szerződés szélesebb körű felhasználásra ad lehetőséget. Ellenben ha az ismert, és ismert helyen tartózkodó szerzőkkel kötött felhasználási szerződés szűkebb, akkor az MSZH által adott engedély terjedelmének is ehhez kell igazodnia. A felhasználás legkorábbi kezdő időpontja az MSZH határozata jogerőre emelkedésének napja, de a határozat megállapíthat későbbi kezdő időpontot is.

A felhasználási engedély visszavonására megfelelően irányadók a kérelemre és az igazgatási szolgáltatási díjra vonatkozó szabályok. Ha a felhasználási engedélyt az MSZH kérelemre visszavonja, a letétbe helyezett díj arányos részét vissza kell fizetni. A rendelet részletezi az árva művekről vezetett nyilvántartást, meghatározva az MSZH által a nyilvántartásban feltüntetendő adatok körét: az árva művel kapcsolatos ügyszám, a mű azonosítására alkalmas adatok, a művel kapcsolatban engedélyezett felhasználás terjedelmére vonatkozó adatok, a felhasználási díj mértéke és letétbe helyezésének napja, a felhasználási engedély visszavonásának ténye és hatálya. A nyilvántartásban a művel kapcsolatban folyamatban lévő eljárások tényét és tárgyát is fel kell tüntetni.

5.3. A közös jogkezelő szervezetek felügyelete és díjszabásának rendje

Az Sztj. 2009. február 1-jétől hatályos módosítása újraszabályozta a díjszabások megállapításának és elfogadásának szabályait, amelyek bővültek a jóváhagyás rendjének részletesebb szabályozásával, a véleményezésre jogosultak körének pontosításával, valamint az Sztj. 90/A. §-ával bevezetett új jogorvoslati renddel.

A díjszabásban úgy kell megállapítani a díjat, hogy az az érintett felhasználás valamennyi lényeges körülményére figyelemmel legyen. A felhasználási módok és jogdíj-közlemények különbözősége, eltérése indokolja e szabály rugalmas meghatározását. A miniszter mérlegelésének és döntésének megkönnyítését szolgálja viszont az a korábban nem szereplő előírás, hogy a díjszabáshoz indokolást és az ennek alapjául szolgáló számításokat kell csatolni.

A véleménykéres objektívitasának, átláthatóságának és kiszámíthatóságának megalapozottabbá tételét szolgálják azok az új szabályok, amelyek pontosan meghatározzák a véleményezés rendjét és a véleményezésre jogosult felhasználók és felhasználói érdekképviseleti szervezetek körét a korábbi években rendre előforduló viták elkerülése céljából. Az érintett közös jogkezelő szervezetek által kiadott nyilatkozatok igazolják, hogy az adott felhasználó, illetve a felhasználói érdekképviseleti szervezetbe tömörült felhasználók jogdíj-befizetési mértéke eléri vagy meghaladja az összes jogdíj 10, illetve 25%-át. A visszaélések kiküszöbölése érdekében a nyilatkozat valóságtartalmát a miniszter a felügyelet körében ellenőrzi.

A miniszteri határozat jogszerűségét a Fővárosi Bíróság vizsgálja felül nemperes eljárásban, amelyre a Pp. közigazgatási perekre vonatkozó szabályait kell alkalmazni az

Szjt.-ben meghatározott eltérésekkel. A rosszhiszemű keresetindítások megakadályozása érdekében nincs mód a miniszteri határozat végrehajtásának felfüggesztésére. Ha a bíróság megállapítja, hogy a határozat jogsértő, akkor a határozatot hatályon kívül helyezheti, és a határozatot hozó minisztert új eljárásra kötelezheti. A bíróságnak nincs jogköre megváltoztatni vagy módosítani a díjszabást.

A visszaélések lehetőségét hivatott csökkenteni az a rendelkezés is, hogy a bíróság a kérelmezőt biztosíték adására kötelezi, amely a jóváhagyott díjszabás alapján fizetendő jogdíjhoz, illetve annak vitatott vagy még meg nem fizetett részéhez igazodik. A szabály nem zárja ki, hogy adott esetben a közös jogkezelő szervezet támadja meg a határozatot, bár ennek kicsi a valószínűsége, ha a miniszter változtatás nélkül a közös jogkezelő szervezet által betervezett jogdíjközleményt hagyja jóvá.

Az Szjt. módosítása lehetővé teszi a díjszabás tisztességtelen általános szerződési feltételként való megtámadását is. A jogalkotó egy régóta húzódó jogértelmezési vita végére tett pontot annak kimondásával, hogy a szerződési feltételek tisztességtelensége miatti megtámadhatóság szempontjából a díjszabás nem minősül jogszabály által megállapítottak, illetve olyanoknak, mint amelyet jogszabály előírásának megfelelően határoztak meg. Ebben az esetben a biztosítékadásra a közös jogkezelő szervezet kérelmére az ellenérdekű felet kell kötelezni. A biztosíték összegére a miniszteri határozat megtámadása esetében alkalmazandó szabályok irányadók.

Abból a célból, hogy a közös jogkezelő szervezetek ellenőrzése rendszeressé és ezáltal hatékonyabbá váljon, az Szjt. módosítása értelmében a miniszter „évente, illetve szükség esetén” végez ellenőrzést.

Felhasznált irodalom jegyzéke

- A könyvkiadás adatai (1997–2006). KSH, Budapest, 2007
- A magyarországi könyvforgalom 2008-ban. MKKE; http://www.mkke.hu/page.php?page=BOOK_TURNOVER13
- A színházak tevékenysége. KSH, Statisztikai tükör, 2009. április 28.
- Audiovisueller Markt in Europa auf 99 Milliarden Euro geschätzt. Pressemitteilung Europäische Audiovisuelle Informationsstelle. Strassburg, 16. November 2004.
- Bekeményítenek a könyvkiadók: önszerveződés és nyilatkozat. HVG, 2009. április 21.
- Cultural statistics 2007. EUROSTAT
- Die Kulturwirtschaft und kulturelle Aktivitäten in der EU27. EUROSTAT, Pressemitteilung, 27 Oktober 2007.
- Elemzés a hazai online könyvpiacról. Századvég Alapítvány, Budapest; <http://www.szazadveg.hu/files/kozigazgatasi-akademia/Elemzes-a-hazai-online-konyvpiacrol.pdf>
- Economic Contribution of Copyright-based Industries in Singapore: An Update. IP Academy Singapore; http://www.ipacademy.edu.sg/site/ipa_cws/resource/executive%20summaries/Exec_Sum_Economic_Upd.pdf
- Gantchev, Dimiter*: The WIPO Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright Industries. Review of Economic Research on Copyright Issues, Vol. 1; No. 1; 2004.
- Gantchev, Dimiter*: Assessing the Economic Contribution of Creative Industries. Geneva, May 20 2008
- Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. World Intellectual Property Organization, Geneva, 2003
- IFPI Digital Music Report 2009. Summary
- Incze Kinga*: Médiapiaci körkép 2007. Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet, Budapest, 2008
- Két új üzleti modell a könyvpiacon. Kisalföld, 2009. május 23.
- Könyv és lapkiadás, 2008. KSH, Statisztikai tükör, 2009. május 14.
- Leenherr, Jorna-Bremer, Simon-Theeuwes, Jules*: The Economic Contribution of the Copyright-based Industries in the Netherlands. Amsterdam, 2008
- Magyarország számokban, 2007. KSH, Budapest, 2008
- Magyar statisztikai évkönyv, 2007. KSH, Budapest, 2008

- Marad a filmes adókedvezmény. *Napi gazdaság*, 2008. május 5.
- Megtorpant a könyvpiac is. *Népszabadság*, 2009. március 25.
- Mozik és filmek adatai, 2001–2005. KSH, Budapest, 2006
- Mozik, filmek. KSH, Statisztikai tükör, 2007. szeptember 26.
- Módosulnak a filmtörvény támogatási szabályai. *HVG*, 2008. május 6.
- National Studies on Assessing the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. Creative Industries Series, No. 1; World Intellectual Property Organization, 2006
- National Studies on Assessing the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. Creative Industries Series, No. 2; World Intellectual Property Organization, 2008
- Nem tetszik az uniónak a magyar filmtámogatás. *Napi Online*, 2007. október 16.
- Nyomtatott és on-line sajtótermékek. KSH, Statisztikai tükör, 2007. február 28.
- Nyomtatott és on-line sajtótermékek. KSH, Statisztikai tükör, 2008. május 28.
- Penyigey Krisztina–Munkácsi Péter: A szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlya Magyarországon. Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest, 2005*
- Pörög az európai filmgyártás. *Világgazdaság*, 2009. május 13.
- Rekordhöhe für EU Filmproduktion sowie starke Besucherzahlen für europäische Filme in 2008. Pressemitteilung Europäische Informationsstelle, Europarat Straßburg, 11. Mai 2009.
- Ságvári Bence–Lengyel Balázs: Kreatív atlasz a magyarországi kreatív munkaerő területi és időbeli változásáról. DEMOS Magyarország, Budapest, 2008. szeptember*
- Siwek, Stephen E.: Copyright Industries in the U.S. Economy: The 2006 Report. Prepared for the International Intellectual Property Alliance (IIPA), 2006*
- Siwek, Stephen E.: Copyright Industries in the U.S. Economy: The 2003–2007 Report. Prepared for the International Intellectual Property Alliance (IIPA), 2009*
- Siwek, Stephen E.–Furchtgott-Roth, Harold W.: Copyright Industries in the U. S. Economy. November 1990 Appendix B*
- Sokk és árháború a könyvpiacon. *HVG*, 2009. június 5.
- Stapleton, Jaime: Study on the Economic, Social and Cultural Impact of Intellectual Property in the Creative Industries. WIPO, Genf, 2007. augusztus*

The Creative Industries Mapping Document. UK Government, Department of Culture Media and Sport (DCMS), 1998

The Economic Contribution of Australia's Copyright Industries. The Allen Consulting Group, 2001

The Economy of Culture in Europe. KEA European Affairs, Brussels, 2006. October

Verlags- und Druckgewerbe in der EU. Statistik kurz gefasst. EUROSTAT, 2006/6.

Zenepiaci elemzés. MAHASZ, 2009. szeptember 18.; http://www.mahasz.hu/m/?menu=piaci_adatok&menu2=zenepiaci_elemzes

Mellékletek

1. melléklet

A kreatív szektorra vonatkozó fogalom meghatározások

KEA	EUROSTAT	WIPO	DCMS
Irodalom és sajtó	Irodalom és sajtó	Sajtó és irodalom	Kiadói tevékenység
Alkotóművészet (színház, tánc, opera, cirkusz, fesztivál)	Alkotóművészet (színház, tánc, zenei színház)	Zene, színművek, opera	Alkotóművészet (tánc, színház, cirkusz, fesztivál, élő műsor)
Film, videó, rádió, televízió, zene (beleértve: játékszoftver, de nem ideértve egyéb szoftvert és adatbázist)	Audio-, audiovizuális és multimédia (film, rádió, televízió, videó, hangrögzítés, multimédia) Szoftver és adatbázis nincs benne	Mozi és videó	Film és videó
		Rádió és televízió	Rádió és televízió
		Fotográfia	Zene
		Szoftver és adatbázis	Interaktív szabadidőszoftver
Vizuális művészetek (benn van a kézműipar, festészet, szobrászat, fotográfia)	Vizuális művészetek	Vizuális és grafikai művészetek	Művészeti és antikvitáspiac
Dizájn elkülönítve a vizuális művészetektől			Kézműipar
			Dizájn
			Divatdizájn
Hirdetés, reklám	Nem tartalmazza	Hirdetés, reklám	Hirdetés, reklám
Közös jogkezelő szervezetek	Nem tartalmazza	Közös jogkezelő szervezetek	Nem tartalmazza
Kulturális örökség (múzeumok, régészeti helyek, könyvtárak, archívumok)	Örökség (múzeum, régészet)	Múzeumok (részben)	Nem tartalmazza
	Archívumok		
	Könyvtárak		
Építészet	Építészet	Építészet (részben)	Építészet
Sportot nem tartalmazza	Sportot nem tartalmazza	Sportot nem tartalmazza	Sportot nem tartalmazza
Kulturális turizmus	Nem tartalmazza	Nem tartalmazza	Nem tartalmazza
Szoftvert és számítógépes szolgáltatásokat nem tartalmazza	Nem tartalmazza	Szoftver és számítógépes szolgáltatások	Szoftver és számítógépes szolgáltatások

Forrás: The Economy of Culture in Europe. KEA, 2006, 57. oldal, továbbá WIPO Guide

2. melléklet

Szerzői jogi tevékenységcsoportok a WIPO-metodika és a magyar vizsgálat szerint

Kategória	TEVÉKENYSÉGCSOPORT	
	WIPO	Magyarország
I. Primer szerzői jogi ágazatok („core copyright industries”)	<ul style="list-style-type: none"> – sajtó és irodalom – zene, színművek, opera – filmalkotás és videó – rádió és a televízió – fotográfia – szoftver és adatbázis – vizuális és grafikus művészet – hirdetés, reklám – közös jogkezelő szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> – sajtó és irodalom – zene, színművek, opera – filmalkotás és videó – rádió és a televízió – fotográfia – szoftver és adatbázis – hirdetés, reklám – közös jogkezelő szervezetek
II. Szerzőijog-függő technikai háttérágazatok („interdependent copyright industries”)	<ul style="list-style-type: none"> – televíziókészülék, rádiók, képmagnó, CD-lejátszó, DVD-lejátszó, kazettás magnó, elektronikus játék lejátszására és hasonlóra alkalmas készülék gyártása, kis- és nagykereskedelme – számítógép gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – hangszer gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – fénymásoló gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – üres rögzítőeszköz gyártása, kis- és nagykereskedelme – papír gyártása, kis- és nagykereskedelme 	<ul style="list-style-type: none"> – televíziókészülék, rádiók, képmagnó, CD-lejátszó, DVD-lejátszó, kazettás magnó, elektronikus játék lejátszására és hasonlóra alkalmas készülék gyártása – számítógép gyártása – hangszer gyártása – fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása – fénymásoló gyártása – üres rögzítőeszköz gyártása – papír gyártása – kölcsönzés – szerzőijog-függő ágazatok kis- és nagykereskedelme
III. Részlegesen szerzői jogi ágazatok („partial copyright industries”)	<ul style="list-style-type: none"> – ruházat, textil- és cipőárúk – ékszerek és érmék – egyéb kézművesárúk – bútor – háztartási eszközök, porcelán és üveg – tapéta és szőnyeg – játékok és számítógépes játékok – építészeti, mérnöki tervezés, elemzés – enteriőrök tervezése (lakberendezés) – múzeumok 	<ul style="list-style-type: none"> – ruházat, textil- és cipőárúk – ékszerek és érmék – egyéb kézművesárúk – bútor – háztartási eszközök, porcelán és üveg – tapéta és szőnyeg – játékok és számítógépes játékok – építészeti, mérnöki tervezés, elemzés – múzeumok – részlegesen szerzői jogi ágazatok kis- és nagykereskedelme
IV. Egyéb kiszolgáló ágazatok („non-dedicated support industries”)	<ul style="list-style-type: none"> – általános kis- és nagykereskedelem – általános szállítás – telefon és internet 	<ul style="list-style-type: none"> – általános kis- és nagykereskedelem – szállítás, raktározás, távközlés

A különbségeket szürke tónussal jeleztük.

3. melléklet

A 2006. évi vizsgálat során alkalmazott copyrightfaktorok

Megnevezés	Copyrightfaktor
Primer szerzői jogi ágazatok (CORE)	
Sajtó és irodalom	1,000
Zene, színművek, opera	1,000
Filmalkotás és videó	1,000
Rádió és televízió	1,000
Fotográfia	1,000
Szoftver és adatbázis	1,000
Hirdetés, reklám	1,000
Szakmai érdekképviseleti szervezetek	1,000
II. Szerzőijog-függő technikai háttérágazatok (INTERDEPENDENT)	
Szórakoztató elektronikai termékek	1,000
Számítógép gyártása	1,000
Hangszer gyártása	1,000
Fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása	1,000
Fénymásoló gyártása	1,000
Üres rögzítőeszköz gyártása	1,000
Szerzői művekkel kapcsolatos papírok gyártása	1,000
Egyes fogyasztási cikkek kölcsönzése	1,000
Szerzőijog-függő ágazatok kis- és nagykereskedelme	1,000
III. Részlegesen szerzői jogi ágazatok (PARTIAL)	
Kiválasztott ruházat, textil- és cipőárúk	0,005
Ékszerek	0,250
Egyéb kézművesárúk	0,400
Bútor	0,050
Háztartási eszközök, porcelán és üveg	0,005
Tapéta és szőnyeg	0,020
Játékok és számítógépes játékok	0,500
Építészeti, mérnöki tervezés, elemzés	0,100
Múzeumok	0,500
Részlegesen szerzői jogi ágazatok kis- és nagykereskedelme	0,050
IV. Egyéb kiszolgáló ágazatok (NON-DEDICATED SUPPORT)	
Általános kereskedelem	(2002: 0,057) 0,064
Általános szállítás, raktározás, kommunikáció	(2002: 0,057) 0,064

4. melléklet

Szerzői jogi tevékenységek a magyar statisztika TEÁOR (gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere) rendszerében

Jel	Megnevezés
2211	Könyvek
2212	Hetente legalább négyszer megjelenő újságok, lapok, folyóiratok
2213	Heti négynél kevesebbszer megjelenő újságok, lapok, folyóiratok
2221	Napilapnyomás
2222	Máshova nem sorolt nyomás
2223	Könyvkötés
2224	Nyomdai előkészítő tevékenység
2225	Kiegészítő nyomdai tevékenység
9240	Hírügynökségi tevékenység
9251	Könyvtári, levéltári tevékenység
5247	Könyv-, újság-, papíráru-kiskereskedelem
	Sajtó és irodalom
2214	Hangfelvétel-kiadás
2231	Hangfelvétel-sokszorosítás
9231	Alkotó- és előadóművészet
9232	Művészeti kiegészítő tevékenység
9233	Vásári, vidámparki szórakoztatás
9234	Máshova nem sorolható egyéb szórakoztatás
	Zene, színművek, opera
2232	Videófelvétel-sokszorosítás
9211	Film-, videógyártás
9212	Film-, videóterjesztés
9213	Mozgóképvetítés
	Filmalkotás és videó
6420	Távközlés
9220	Rádió-, televízióműsor-szolgáltatás
	Rádió és televízió

Jel	Megnevezés
7481	Fényképészet Fotográfia
2233	Számítógépes adathordozó sokszorosítása
7221	Szoftverkiadás
7222	Egyéb szoftver-szaktanácsadás, -ellátás
7230	Adatfeldolgozás
7240	Adatbázis-tevékenység, online kiadás
7260	Egyéb számítástechnikai tevékenység Szoftver és adatbázis
7440	Hirdetés Hirdetés, reklám
9112	Szakmai érdekképviseleti szervezetek Szakmai érdekképviseleti szervezetek
I. kategória: Primer szerzői jogi ágazatok	
3230	Rádió- és televízió-műsorvevő készülékek, egyéb rádió-vevőkészülékek, hang- és videótechnikai készülékek Televíziókészülék, rádiók, képmagnó, CD-lejátszó stb. készülék gyártása
3002	Számítógépek Számítógép gyártása
3630	Hangszerek Hangszer gyártása
3340	Látszerészeti eszközök, optikai műszerek, fényképészeti eszközök Fényképészeti eszköz és moziberendezés gyártása
3001	Irodagépek és alkatrészek Fénymásoló gyártása
2464	Fotokémiai anyagok
2465	Felvétel nélküli hang-, kép- és adathordozó eszközök Üres rögzítőeszköz gyártása

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON

Jel	Megnevezés
2112	Papír és karton
2123	Irodai papíreszközök
2215	Postai levelezőlapok, üdvözlőlapok, képek és más nyomtatott termékek
	Papír gyártása
7133	Irodagép, számítógép kölcsönzése
7140	Fogyasztási cikk kölcsönzése
	Kölcsönzés
	II. kategória: Szerzőjog-függő háttérágazatok
1740	Konfekcionált termékek textilanyagból
1753	Nem szőtt textíliák és ezekből készült termékek
1754	Egyéb textiltermékek
1810	Bőrruházat
1822	Felsőruházat
1823	Alsóruházat
1824	Egyéb ruházati termékek
1830	Szőrme
1930	Lábbeli
	Ruházat, textil- és cipőáruk
3621	Pénzérme, pénz
3622	Ékszerek
3661	Divatékszerek
	Ékszerek és érmék
2051	Egyéb fatermékek
2875	Egyéb fémipari termékek
	Egyéb kézművesáruk
3611	Ülőbútorok
3612	Irodabútorok
3613	Konyhabútorok
3614	Egyéb bútorok
	Bútor

Jel	Megnevezés
2613	Öblösüvegek
2621	Háztartási finomkerámia
2630	Építési kerámia
	Háztartási eszközök, porcelán és üveg
1751	Szőnyegek
2124	Tapétagyártás
	Tapéta és szőnyeg
3650	Játékok és játékszerek
	Játékok és számítógépes játékok
7420	Mérnöki tevékenység, tanácsadás
7487	Máshová nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás
	Építészet, mérnöki tervezés, elemzés
9252	Múzeumi tevékenység, kulturális örökség védelme
	Múzeumok
5147	Egyéb fogyasztási cikk nagykereskedelme
5143	Elektromos háztartási cikk nagykereskedelme
5145	Elektromos háztartási cikk kiskereskedelme
5248	Egyéb, máshová nem sorolt iparcikk kiskereskedelme
5116	Ruházati, lábbeli, bőráru nagykereskedelme
5242	Ruházati kiskereskedelme
5243	Lábbeli , bőráru kiskereskedelme
5244	Bútor, háztartási cikk kiskereskedelme
	Kereskedelem
	III. kategória: Részlegesen szerzői jogi ágazatok
G	Kereskedelem
I	Szállítás, raktározás, hírközlés
	IV. kategória: Egyéb kiszolgáló ágazatok
NEMZETGAZDASÁG ÖSSZESEN	

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON

5. melléklet

A szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménye 2006-ban Magyarországon (millió Ft, %)

	Bruttó hozzáadott érték	Részarány	Bruttó kibocsátás	Részarány	Foglalkoztatottak létszáma	Részarány	Munkavállalói jövedelem	Részarány
Sajtó és irodalom	238 901	1,16	620 472	1,22	53 310	1,41	87 293	1,31
Zene, színművek, opera	107 958	0,53	240 058	0,47	25 021	0,66	36 828	0,55
Filmalkotás és videó	27 372	0,13	83 925	0,17	5 161	0,14	7 547	0,11
Rádió és televízió	104 875	0,51	239 235	0,47	9 359	0,25	29 870	0,45
Fotográfia	8 029	0,04	16 377	0,03	2 623	0,07	1 607	0,02
Szoftver és adatbázis	297 877	1,45	529 965	1,04	51 168	1,36	102 979	1,54
Hirdetés, reklám	78 691	0,38	172 454	0,34	11 601	0,31	23 414	0,35
Szakmai érdekképviseleti szervezetek	618	0,00	1 851	0,00	31		67	0,00
Primer szerzői jogi ágazatok	864 321	4,21	1 904 337	3,74	158 274	4,20	289 605	4,34
Szórakoztató elektronikai ipar	230 001	1,12	2 463 514	4,84	27 991	0,74	57 394	0,86
Számítógép gyártása	76 785	0,37	692 852	1,36	8 412	0,22	19 266	0,29
Hangszer gyártása	1 027	0,01	2 670	0,01	318	0,01	244	0,00
Fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása	286	0,00	602	0,00	67	0,00	110	0,00
Fénymásoló gyártása	879	0,00	3212	0,01	262	0,01	504	0,01
Üres rögzítésköz gyártása	13	0,00	21	0,00	4	0,00	10	0,00
Szerzői művekhez kapcsolódó papír gyártása	7 114	0,04	63 719	0,13	2 484	0,07	4 319	0,06

Szerzőjog-függő kölcsönzés	14 452	0,07	23 091	0,05	2 756	0,07	2 274	0,03
Szerzőjog-függő ágazatok kis- és nagykereskedelme	36 687	0,18	114 679	0,23	9 485	0,25	15 857	0,24
Szerzőjog-függő technikai háttérágazatok	367 244	1,79	3 364 360	6,61	51 779	1,37	99 979	1,50
Ruházat, textil- és cipőárúk	498	0,00	2 035	0,00	305	0,01	293	0,00
Ékszerek és érmék	976	0,01	2 137	0,00	443	0,01	287	0,00
Egyéb kézművesárúk	8 297	0,04	25 083	0,05	3 296	0,09	4 064	0,06
Bútor	2 517	0,01	8 283	0,02	1 072	0,03	1 105	0,02
Háztartási eszközök, porcelán és üveg	88	0,00	202	0,00	26	0,00	40	0,00
Tapéta és szőnyeg	22	0,00	64	0,00	12	0,00	13	0,00
Játékok és számítógépes játékok	1 964	0,01	7 293	0,01	804	0,02	912	0,01
Építészeti, mérnöki tervezés, elemzés	48 938	0,24	92 393	0,18	9 622	0,26	12 154	0,18
Múzeumok	12 845	0,06	23 251	0,05	3 234	0,09	6 579	0,10
Részlegesen szerzői jogi ágazatok kis- és nagykereskedelme	7 920	0,04	8 391	0,02	2 931	0,08	2 564	0,04
Részlegesen szerzői jogi ágazatok	84 065	0,41	169 132	0,33	21 745	0,58	28 011	0,42
Általános kereskedelem	110 917	0,54	231 627	0,46	25 271	0,67	36 337	0,53
Szállítás, posta, távközlés	98 030	0,48	200 610	0,39	17 231	0,46	35 340	1,07
Egyéb kiszolgáló ágazatok	208 947	1,02	432 237	0,85	42 502	1,13	71 677	1,07
Szerzői jogi ágazatok összesen	1 524 577	7,42	5 870 066	11,54	274 300	7,28	489 272	7,32

